Sayı 10 (298)
Ekim 2019
Yıl XXVII

ISSN: 1312-9872

Yayın Sahibi
BULGARİSTAN
MÜSLÜMANLARI
BAŞMÜFTÜLÜĞÜ

Yayın Türü
Aylık, süreli

Yayın Kurulu
Vedat S. Ahmed
Cemal Hatip
Dr. İsmail Cambazov
Dr. Kadir Muhammed
Murad Boşnak
Muhammed Kamber

Dizgi ve Tasarım
Salih M. Şabanov

Adres
Sofya 1000
ul. „Bratya Miladinovi“ 27
Müslümanlar Dergisi
tel.: 02/981 60 01

Temsilcilikler
Bölge Müftülükleri
Cami Encümenlikleri

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Baskı
Sky Print

Abone ücretleri
Yıllık: 24,00 lv.
Altı aylık: 12,00 lv.

CUMA MESAJI

Meşhur fıkradır:

Adamın biri Cuma günü ölmüş. Definden sonra adamın oğlu hocaya gitmiş ve "Babam Cuma günü öldü öbür tarafta iyi karşılanır, değil mi?" diye sormuş. Hoca:

"Namaz kılar mıydı?" demiş ve aralarında konuşma şöyle devam etmiş:

"Hayır, ama Cuma günü öldü!"

"Kumarı, içkisi var mıydı?"

"Vardı, ama Cuma günü öldü!"

"Yalan söyler miydi?"

"Evet, ama Cuma günü öldü!"

"Hovardalığı var mıydı?"

"Evet, ama Cuma günü öldü!" diye tekrarlayıp durunca Hoca sonunda dayanamamış:

"Cuma günü ellemezler babanı, ama Cumartesi adam ederler!" değmiş.

***

Bu bir fıkra, tabiî, ama her fıkra gibi gerçek payı da var.

Cuma, haftanın yedi gününden biri, ama müminler için ayrı bir yeri var. Güneşin üzerine doğduğu en hayırlı gün olan Cuma, bizim haftalık bayramımız. Bu günde, iki Cuma arasında işlenen küçük günahlar silinir. Cuma günü, taşıdığı manevî hazinelerin yanı sıra Müslümanların kimliğini ortaya koydukları mübarek gündür. Bu yüzden Peygamber Efendimiz, mazeretsiz olarak üç Cuma namazını kılmayanın kalbinin mühürlendiğini bildirmiştir. Hatta eskiler, "üç Cuma namazına gitmeyenin nikâhı düşer" derlerdi. Bu söz, dinî açıdan doğru olmamakla beraber işin ciddiyetini gösteren bir ifadedir.

Bizler, Müslümanlar olarak Cuma akşamı ya da Cuma günü ölmekle avunmak, övünmek ve kendimizi kandırmak yerine Cuma gününü, hatta Cuma akşamını değerlendirmeliyiz. Cuma günü hususunda Rabbimiz inananlara açık bir çağrıda bulunmuştur. Ne işiniz olursa olsun, ezanı duyduğunuzda ya da vakti yaklaştığında bırakın ve Cuma namazına koşun çağrısıdır bu. Ama ne demişler? Namazda gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz... Cuma namazına gitmeyecek olan ezanı da, işini de, affedersiniz, çişini de mazeret olarak gösterebiliyor, Allah korusun!

Oysa Cuma namazı, öyle hafife alınacak bir şey değil... Müslümanım diyen, Cuma günü Müslümanlar arasında arz-ı endam edecek, orada bulunacak! Melekler onun Müslümanlığına şahitlik edecek, hatta Müslümanlar şahitlik edecek! Allah, Cuma günü bir araya gelmek suretiyle Müslümanların kim olduklarını açıkça ortaya koymalarını ve aralarında dayanışmanın sağlanması için ön bir adım olacak şekilde cem olarak, bir araya gelerek cemaat olmalarını istemiştir.

Bu bakımdan Cumanın hem dinî hem de içtimâî açıdan önemini anlayan bizden öncekiler, Cuma anlayışını canlı tutmak için bir Cuma kültürü geliştirmişler. Cumayı bir bayram havasında karşılayıp yaşamak için Cuma akşamına önem vermişler. Yasin, Kur'ân okuyup saç kokutarak, peksimet, kolaç, lokma dağıtarak Cumayı kalplere nakşetmişler. Cuma günü hamama gidip özel olarak giyinip kuşanarak camiye gidilmiş, salâ okuyarak cümle âleme Cumanın geldiği bildirilmiştir, hâlâ da bazı yerlerde böyledir. Belki bu Cuma kültürünün unsurları ile ilgili bazı "bilgisayar uleması" tenkitlerini dökeceklerdir, ama Cuma günü işte öyle bayram olur. Yoksa bazıları Cumanın geldiğini fark etmez, bazıları da Cuma namazı esnasında telefonlarıyla oynarken Cumayı kaçırıverirler.

Eğer Cumanın hakkı verilmezse, yüz Cuma mesajı gönderseniz kâr etmez, çünkü Cumanın mesajı alınmamıştır.

Hayye ale's-salâ...

Vedat S. Ahmed

İÇİNDEKİLER

02 Yaşanan Olaylara İthaf Edilmiş Belgeseller, Tiyatro Oyunları Ve Edebî Eserler Görmek İstiyorum

06 İlk Cuma Namazı ve İlk Hutbe

08 Black Friday (Kara Cuma) Nedir?

10 Cuma Günü Mübârek Bir Gündür

12 Filistin Dâvâsı

14 Gelberi Sultan Türbesi

16 Şumnu'da Üç Kızlar Camisi

17 Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı

İmzalı yazılardan, ilân ve reklamlardan reklam sahipleri sorumludur. • Sayın okuyucularımız, dergimizin sayfalarında ayet-i kerime, hadis mealleri ve mübarek isimler bulunduğu için yerlere atılmamasını rica ediyoruz.

YAŞANAN OLAYLARA İTHAF EDİLMİŞ BELGESELLER, TİYATRO OYUNLARI VE EDEBÎ ESERLER GÖRMEK İSTİYORUM

Şair, akademisyen Aziz Nazmi Şakir ile Bulgaristan Müslümanlarının zorla Sınır Dışı Edilişlerinin 30. Yıldönümü Hakkında Söyleşi

Aziz Şakir, 1973 yılında Paşmaklı (Smolân) şehrinde doğdu. Sofya Üniversitesi Arap Filolojisi ve Türkoloji bölümlerinden mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi Bilim Tarihi Bölümünde doktora yaptı. Bir müddet Yüksek İslâm Enstitüsünde Türkçe ve İslâm kültürü derseri verdi. Hâlen İstanbul'da Sabancı Üniversitesinde Arapça okutmanı olarak çalışıyor.

Bulgarca olarak 4 şiir ve 1 nesir kitabı yayınlandı, Türkçe doktora tezi ise "Adrianopol'den Edirne'ye" başlığı ile Boğaziçi Yayınları tarafından basıldı. Türkçe, Arapça, İngilizce ve Rusçadan Bulgarcaya ve Bulgarcadan Türkçeye yirminin üzerinde edebî ve ilmî çevirisi yayınlandı. Türkçe, Bulgarca, İngilizce ve Arapça yazdığı şiirlerinin bir kısmı farklı dünya dillerine tercüme edilen Aziz Nazmi Şakir, birçok prestijli uluslararası şiir şölenine katıldı.

Bu yıl örtmeceli şekilde "büyük gezi" olarak adlandırılan Bulgaristan Müslümanlarının Türkiye'ye sınır dışı edilişlerinin 30. yıldönümüne denk gelmektedir. Todor Jivkov hükümetinin bu kadar büyük sayıda Müslümanı kovmasının ardında tam olarak ne gibi sebepler yatmaktaydı?

"Büyük gezi"ye beş yıl kala, 1984/1985'in kışında, Bulgar Komünist Partinin (BKP) üst düzey yöneticileri Türk asıllı Bulgaristan vatandaşlarının adlarının değiştirmesine yönelik emir vermişlerdir. Söz konusu Türklerin sayısı farklı değerlendirmelere göre 1.000.000 ilâ 1.500.000, yani ülke nüfusunun aşağı yukarı altıda biriydiler ve o zamanki rejime göre millî güvenliğe tehdit teşkil etmekteydiler. Üç ay içerisinde Müslümanların Arapça, Farsça ve Türkçe menşeli bütün isimleri Hristiyan veya Slav adlarıyla değiştirildi. Resmî makamlarca "Yeniden Doğuş Süreci" olarak adlandırılan bu olayı, esas insan haklarını ihlâl eden uzun bir yasak ve kısıtlamalar listesi izledi. Türkçe konuşmanın yanı sıra Müslüman çocuklarını sünnet ettirmeye, kadın şalvarı başta olmak üzere Müslümanların geleneksel giysi kullanmalarına yasak getirilmekte, İslâmî defin merasiminin yerine ise "sosyalist" gömme usulleri dayatılmaktadır. Kısaca, vatandaşlar Türklüklerini veya Müslüman kimliklerini ifade eden davranışlardan men edilmektedir. 1989 yılının başlangıcında açlık grevleri ve BKP'ye gönderilen şikâyet mektupları dâhil olmak üzere bir dizi protesto gösterisi statükoyu ciddî şekilde sarsmaya başlıyor. İktidar vatandaşların memnuniyetsizliğini kaba kuvvet, tutuklamalar ve idarî cezalarla yatıştırmaya çalışıyor. Mayıs 1989'da durum iyice gerginleşiyor. İçişleri Bakanlığı milisleri, dört yıl önce göç etmek istemediklerine dair beyanlar imzalamaya zorlanan Türklerin ülkeyi terk etmeleri beklendiğini açıkça gösteren pasaport başvuru formları dağıtmaya başlıyor. Akabinde de Bulgar hükümeti, Türkiye'yi "ziyaret etmek" isteyenlere sınır kapılarını açıyor. Temmuz ayının başlangıcından Ağustos sonuna kadar 370.000 "ziyaretçi" Türkiye'ye göç ediyor. Tahminimce "Yeniden Doğuş Süreci"nin fiyaskosu, Todor Jivkov ve maiyetini Bulga-

ristan Müslümanlarının asimile edilmeyi tamamıyla reddettiğine ve devletin onlardan kurtulmanın tek mantıklı yolun vatanlarını terk etmeye zorlamak olduğuna ikna etmiştir. Kabaca "Büyük Gezi"nin ana sebebi, Bulgaristan'ın 1980'li yılların başlangıcında diğer sosyalist komşuları arasında en düşük doğum oranı ve nüfus sayısına sahip olması gerçeğidir. O döneme ait sayımlar, etnik Bulgarların hızla sayıca azaldığını ve yakın gelecekte çoğunluk statülerini kaybedeceklerini göstermektedir.

Daha 1989 yılındaki zorunlu göçten önce Bulgaristan Müslümanları onlarca yıl boyunca ağır asimilasyon politikalarına tâbi tutulmuşlardır. Bu politikaların başlangıç noktası ve hedefleri nelerdir?

Bu olayların hazin tarihçesi daha Osmanlı Devletinin Balkanlar'dan çekilişi esnasında Bulgaristan'ın bağımsızlığını elde ettiği yıllarda başlamıştır. Hem burjuva hem de komünist hükümetlerin uyguladığı asimilasyon politikalarının ana hedefi Pomaklardır, çünkü menşelerine dair ileri sürülen resmî teorilere göre onlar, Osmanlılarca zorla İslâmlaştırılan etnik Bulgarların torunlarıdırlar. 20. yüzyıl boyunca onlar dört defa ad değiştirme kampanyasına tâbi tutulmuşlardır (1912, 1942, 1962 ve 1971-74 yıllarında) ve dört defa (1913, 1945, 1964 (kısmen) ve 1990'da) adlarını geri almalarına izin verilmiştir. 1912 ve 1942'de yürütülen kampanyalarda bir takım Ortodoks misyonerler Pomakların Hıristiyanlaşmasına yönelik baskılar uygulamışlardır. Türkler her daim örnek vatandaş olmalarına rağmen, kültürel kimlikleri ülke yöneticilerini tedirgin etmekte ve tek dilli, tek (solcu) ideolojiye ve aynı geleneklere sahip homojen bir ulus rüyalarına engel olarak görülmektedir. Bunun sonucunda 20. yüzyıl boyunca Türk okulları, tiyatroları ve medya organları kapatılmış, "Türk" sıfatını taşıyan herşey kısıtlanmış veya yasaklanmıştır. Rejim, Müslümanların hayatları için sürekli endişe duymalarını sağlamıştır. Belirsizlik ve gerginlik içinde tutma metodu meyvelerini vermiştir: Yıllarca, normal hayat sürdürülebilecek ve ibadetlerin hürce yerine getirilebilecek tek yerin Türkiye olduğu fikri canlılığını her daim korumuştur. Çoğu Bulgaristan Müslümanı, Anadolu'yu eski vatanları olarak kabul ettiği için, şartlar bunu gerektirdiğinde, özellikle de ciddî bir tehdit söz konusuysa, oraya dönmek her zaman ihtimal dâhilinde olmuştur. Komünist iktidar her ne zaman yerli Müslüman sayısını düşürmeyi niyetlense, bu nüfus üzerinde uyguladığı baskıyı artırır ve sonrasında yapması gereken tek şey, yeni bir göçün düğmesine basmak olur. Bu "taktik" sayesinde 1950-1951'de, 100 bin, 1969-1978 arasında ise 115 bin Müslüman Türkiye'nin yolunu tutmuştur.

Sınırına yığılan binlerce Bulgaristan Müslümanı karşısında Türk hükümeti nasıl bir tepki vermiştir? Bulgaristan'dan gelen kardeşlerinin kaderine anlayışla mı yaklaşmışlardır?

Türk toplumu Bulgaristan'da olup bitenlerden haberdar. 1987 yılında Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, adını Tuna üzerinde bulunan Belene adasından alan, buradaki toplama kampına gönderilen Müslüman siyasî mahkûmların kaderine ve "Yeniden Doğuş Süreci"ne ithaf edilen bir dizi çekmiştir. Bundan bir yıl

önce Melbourne'da düzenlenen dünya halter şampiyonasında geleceğin Olimpiyat şampiyonu Naim Süleymanoğlu, antrenörlerinden sıyrılıp Canberra'daki Türkiye Büyükelçiliğine sığınmayı başarmıştır. İstanbul'a inişinde onu bizzat Cumhurbaşkanı Turgut Özal karşılamıştır. Dünyaca ünlü birisi olması özelliği ile doğal olarak Bulgaristan Türklerinin "Yeniden Doğuş Süreci"ne direnişlerinin başlıca simgelerinden birine dönüşmüştür. 1988'de Seul Olimpiyatında sporcunun Türkiye adına yarışabilme hakkını elde edebilmek için Türkiye Bulgaristan'a 1 milyon ABD doları ödemiştir. Türkiye, 1989 zorunlu göçünün kurbanlarına özel hazırladığı kanun düzenlemeleriyle onların kısa zamanda ve özel şartlar altında T.C. vatandaşlığı elde etmelerini sağlamıştır. Bulgaristan'dan gelen etnik Türklerin çeşitli iskân ve meslek edinme programlarından istifade etmeleri sağlanarak anavatanlarının çağdaş toplumuna girişleri kolaylaştırılmıştır. Göçmen sayısı kontrolden çıkınca Türk tarafı Bulgaristan'dan gelenler için vizeyi şart koşmuştur. Bu dönemde yola çıkan yakın akrabalarımızla kalp burkan vedalaşma anları aklımdan asla silinmeyecek. Önceki "Türkiyeciliklerden" sonra sınırların hep uzun süreliğine kapatıldığını iyi bildiğimiz için çoğumuz birbirimizi son defa gördüğüne inanırdı. Bir defasında babam, anneanneme ve dayılarımdan birine ve ailesine sınıra kadar eşlik etmişti ve kilometrelerce uzayan kuyruklar yüzünden Kapıkule'ye ulaşmaları yaklaşık bir hafta sürmüştü. O dönemde iletişim imkânları son derece kısıtlı olduğundan kimse sınıra akın eden akrabalarıyla ilgili bilgi sahibi değildi.

▶ ***Tarihte benzeri çok az olan bu boyutta bir göç söz konusuyken akademik çevrelerin ona hak ettiği ilgiyi göstermemesini ve bu konuda yeterli sayıda araştırmanın bulunmamasını nasıl izah ediyorsunuz?***

Akademik topluluğa saygım sonsuz, ama herşeyden önce Bulgaristan'da Müslümanlara yaşatılan zulmün kabul edilemez bir hata (veya başka bir deyişle günah) olduğunu kabullenen siyasî bir iradeye ihtiyaç var. Henüz hiçbir siyasî parti veya olaylarda bizzat iştirak eden birileri olup bitenlerle ilgili herhangi bir sorumluluk üstlenmemiş ve cezalandırılmamıştır. Bunun yanı sıra bazı medya organlarının olayları masum bir şey olarak lanse etme teşebbüsleri söz konusu. Hatta son zamanlarda yakın geçmişimize ait asimilasyon politikalarını hatırlatan uygulamalara da tanıklık ediyoruz. Kısa bir zaman önce Bulgaristan'ın en büyük belediyelerinden biri Türkçe ve Arapça olmak üzere 868 mıntıka ve yer ismini hiçbir zaman var olmayan Bulgar isimlerle resmen değiştirdi. Başmüftülüğün yaptığı suç duyurusuna ve birçok STK'nın tepkilerine rağmen nihayetinde Yargıtay ad değişiminin yasal olduğuna hükmetti. Son yıllarda sosyalist dönemindeki asimilasyon politikalarını ve 1989 zorunlu göçü ele alan ciddî bilimsel araştırma sayısı artışta, ama onlar akademik doğaları gereğince çok az sayıda okura ulaşmaktadır. Ben şahsen makalelerden ziyade bahsettiğimiz olaylara ithaf edilmiş belgeseller, tiyatro oyunları ve edebî eserler görmeyi tercih ediyorum.

▶ ***"Büyük Gezi"nin üzerinden birkaç yıl geçtikten sonra Bosna Hersek Müslümanları soykırıma tâbi tutuldular. Bu olaylara günümüz perspektifinden baktığımızda Balkan Müslümanları ve Ortodoks komşularının kaderleri arasında bir bağ kurabiliyor musunuz?***

Bosnalı kardeşlerimizin kaderi bizimkine nazaran çok daha elimdi. Evet, olumsuz benzerlikler mevcuttur ve çok sayıda paralel keşfedilebilir, ama en azından Bulgaristan örneğinde Ortodoksluğun Müslümanlardan kurtulma planlarıyla öteden beri ilgisi olduğunu sanmıyorum. Dini "halkların afyonu" ilân eden komünist rejim, sadece İslâm'ın değil Hıristiyanlığın da aleyhinde hareket eder ve dinî inanç ve ibadetlerin yerine sosyalist ideolojiyi getirmeye çaba sarf ediyordu. Balkanlar'da yaşayan Müslümanların kaderi Yugoslavya'da da Bulgaristan'da da siyaset denen kötülüğün ve onu dünyanın fizikî boyutuna hükmetmek için araç olarak kullananların elindeydi.

KONUŞAN: **HARUN KARCİÇ**

YAZAN VE ÇİZEN: **HİKMET EFRAHİM**

Bulgaristanlı Türkler

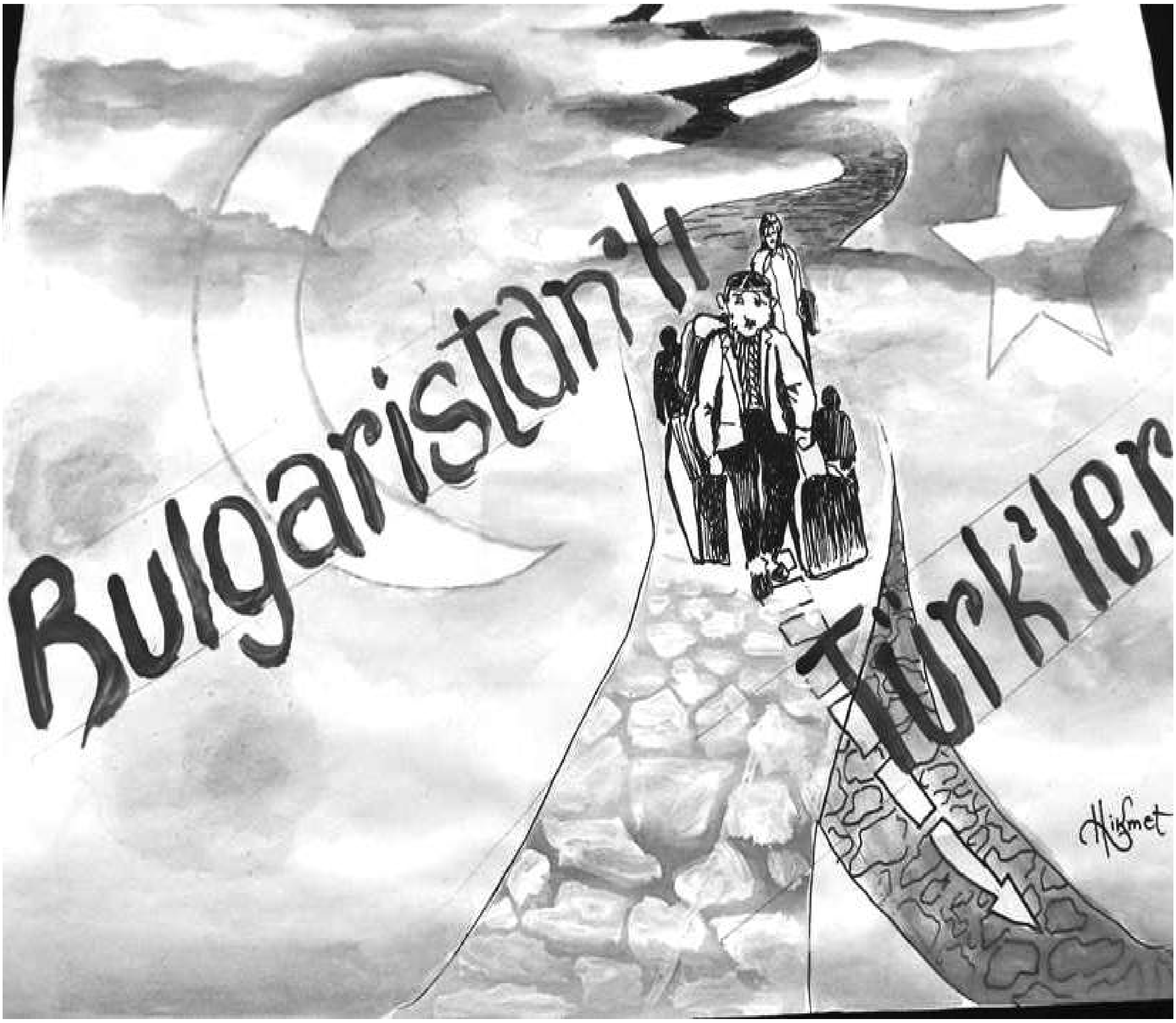

ABDULLAH YILDIZ YAZAR

İLK CUMA NAMAZI VE İLK HUTBE

PEYGAMBERİMİZİN KUBA'DAKİ İLK İŞİ: MESCİT YAPTIRMAK

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) Medine'ye hicret buyurduklarında şehre çok yakın mesafedeki Kuba köyünde dört gün kalarak burada bir mescit inşa ettirdi. "Kuba Mescidi" olarak bilinen bu ibadethanede Efendimiz namaz kıldı. Yüce Rabbimiz, Kur'ân-ı Kerîm'de bu mescidin "takvâ üzerine bina edildiğini" beyan buyurdu: ***"Ta ilk gününde takva temeli üzerine kurulan** (Kuba'daki) **mescit, namaz kılmana daha lâyıktır. Orada temiz olmayı sevenler vardır. Allah da temiz olanları sever."*** (et-Tevbe 9/108).

Peygamber Efendimizin birkaç günlüğüne uğradığı küçük bir yerleşim biriminde hemen bir mescit yaptırması, ***"takva temeli üzerine"*** kurulacak olan Müslüman toplumun "namaz ve mescit merkezli bir toplum" olması gerektiğinin ilk işareti olarak okunabilir. Bundan böyle mescit/cami, İslâm toplumunun kalbi haline gelecek; günde beş kez Allah'ın huzurunda divan durmak için mescidde omuz omuza bir araya gelen Müslümanlar, Allah'a ve O'nun kullarına karşı sorumluluklarını hatırlayıp yerine getirmeye çalışacaklar; kardeşlik bilinçlerini tazeleyecekler, birlik ve dayanışma duyarlıklarını sürekli diri ve zinde tutacaklardır.

İLK CUMA NAMAZI VE İLK HUTBE

Kuba'ya gelişinden dört gün sonra 12 Rabiulevvel 622 Cuma günü Peygamberimiz (s.a.s.), devesine bindi; muhteşem bir kalabalıkla Medine'ye doğru yürüdü. Yolda Sâlim b. Avfoğulları'na âit Rânûnâ adisinde öğle vakti girdi. Rasûlüllah (s.a.s.) burada arka arkaya iki hutbe okuyarak ilk Cuma namazını kıldırdı. Cuma namazını Kuba Camisinde kıldırıp çıkmak yerine yola koyulup çok yakın mevkideki Rânûnâ vadisine varınca orada kılması da anlamlıdır. "İlk Cuma namazı ve ilk hutbe" ile anılan bu mevkide bugün Cuma Mescidi yer alır ki, bu mescit, bu tarihî olayı ve Cuma namazının önemini hatırlatan bir nişane olarak simgeleşir.

Bundan böyle her Cuma namazında bir araya gelen Müslümanlar, Efendimizin aşağıdaki hutbesini örnek alarak, haftada bir kendilerini yenileme, hesaba çekme ve toparlama fırsatı bulurlar.

Peygamberimiz (s.a.s.) bu ilk hutbesinde Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Kendiniz için, önden âhiret azığı olacak şeyler gönderiniz. Biliniz ki, her biriniz ölecek ve davarını çobansız bırakacaktır! Sonra Rabbi ona aracısız olarak: 'Sana Rasûlüm gelip emirlerimi tebliğ etmedi mi? Ben sana mal verdim, ihsanda bulundum. Sen kendin için ahiret azığı olarak ne gönderdin?' buyuracak. O da sağına soluna bakacak, hiçbir şey göremeyecek! Sonra önüne bakacak. Önünde de cehennemden başka bir şey göremeyecek! Öyle ise yarım hurma ile de olsa cehennemden kendisini korumaya gücü yeten kimse, hemen o hayrı işlesin! Onu bulamayan da güzel bir sözle kendisini korumaya çalışsın. Çünkü bir iyiliğe on mislinden yedi yüz misline kadar sevap verilir! Selâm ve Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun!

Allah'a hamdolsun! O'na hamd eder ve O'ndan yardım dilerim. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın doğru yola ilettiğini hiç kimse saptıramaz! Saptırdığını da hiç kimse doğru yola

iletemez! Şehadet ederim ki: Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur! O, birdir; O'nun ortağı yoktur! Sözlerin en güzeli, Yüce Allah'ın Kitabıdır. Allah kimin kalbini Kur'ân'la süsler ve onu küfürden sonra İslâmiyet'e girdirir, o da Kur'ân'ı insanların sözlerine tercih ederse, işte o kimse felâh bulmuş, kurtulmuştur. Doğrusu, Kitabullah sözlerin en güzeli, en belâğatlısıdır. Allah'ın sevdiğini seviniz! Allah'ı candan gönülden seviniz! Allah'ın kelâmından, zikrinden usanmayınız! Allah'ın kelâmından, kalbinize kasvet ve darlık gelmesin! Çünkü Allah'ın kelamı, her şeyin üstününü ayırıp seçer, amellerin hayırlısını, kulların seçkinlerini, kıssaların iyisini zikreder. Helâl ve haram olan her şeyi beyan eyler. Artık Allah'a ibadet ediniz ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayınız. O'ndan gereği gibi sakınınız. Dilinizle söylediğiniz güzel sözlerinizle Allah'ı tasdik ve ikrar ediniz. Allah'ın ihsan ettiği rahmetle birbirinizi seviniz. Muhakkak biliniz ki: Allah, ahdinin bozulmasına gazap eder. Selam sizlere!"

Rasûlullah (s.a.s.) birinci hutbeyi böyle bitirdikten sonra ikinci hutbeye devam etti.

İLK MESCİD, İLK CUMA, İLK HUTBE VE "NAMAZ MERKEZLİ" HAYAT TARZI

Kuba'da ilk işi mescit inşa etmek olan Peygamber Efendimizin (s.a.s.), Medine'yi şereflendirdiği ilk günde yine ilk iş olarak Mescid-i Nebi'nin yerini belirleyip inşa sürecini başlatması, o arada Rânûnâ vadisinde Cuma namazı kıldırıp Cuma hutbesi okuması, daha sonraları Ramazan ve Kurban bayramlarında Medine ve çevresindeki bütün Müslümanları musallâda toplayıp onlara coşkulu bayram namazları kıldırması ve ümmetine cemaatle namaz kılmayı ısrarla tavsiye buyurması, İslâm toplumunun *"namaz/mescit merkezli"* olarak şekillendiğinin ve kıyamete kadar da *"namaz/mescit merkezli bir hayat tarzı"*na sahip olması gerektiğinin en önemli göstergeleridir. Mescidde her gün beş vakit namazda, haftada bir de daha geniş kalabalıklar hâlinde Cuma namazında bir araya gelen Müslümanlar, senede bir ise bayram namazı için genç-yaşlı, kadın-erkek ve hatta namaz kılma konusunda özürlü olan hanımlar dâhil bütün unsurlarıyla musallâda toplanarak İslâmî birlik ve heyecanlarını diri tutarlar. Namazlarda okunan Kur'ân âyetleri, namaz öncesi veya sonrasında yapılan dersler, Cuma ve bayram namazlarında okunan hutbelerde verilen mesajlar bu duyarlığı pekiştirir.

Peygamber Efendimizin yukarıdaki ilk Cuma namazı hutbesi; müminlere ısrarla ahiret ve hesap gününü hatırlatıp Kur'ân-ı Kerim'i hayat rehberi edinerek ilkelerini ayakta tutmalarını öğütler. Onlara vazgeçilmez görev ve sorumluluklar yükleyen içeriği ile, geçmişte olduğu gibi günümüzün ve geleceğin İslâm toplumlarına da Cuma ve bayram namazlarına vermeleri gereken önem ve değere ilaveten Cuma ve bayram hutbelerinde verilmesi gereken mesajların neler olması gerektiğini de belirler. Böylece, "namaz merkezli" olarak şekillenen İslâm toplumu; günlük, haftalık ve yıllık mesajlarını vakit namazlarında, Cuma namazlarında ve bayram namazlarında okunan derinlikli hutbelerinden alacak ve kendisini Kur'ân ve sünnet çerçevesinde sürekli yenileyerek zinde ve diri tutacaktır.

AHLÂKIMI GÜZELLEŞTİR ALLAHIM!

"Allâhümme ahsente halkî, fe-ahsin hulükî!"

"Allahım! Yaratılışımı, bedenimi güzel yaptın, ahlâkımı, şahsiyetimi da güzelleştir!"

Büyük hadis âlimi ve dört mezhepten birinin imamı olan Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği ve başka hadis kaynaklarında da geçen bu mübarek sözler, Sevgili Peygamberimizin dilinden dökülen özlü dualardan biridir.

Bu duada birkaç husus dikkat çekicidir: Bunların ilki, Peygamber Efendimizin bize nasıl dua edileceğini bildirmesidir. Bilindiği üzere peygamberler günahsızdır. Dolayısıyla Peygamber Efendimizin ahlâkının güzel olmayacağı düşünülemez. Buna rağmen Hazreti Muhammed (s.a.s.) Allah'tan ahlâkını güzelleştirmesini istemesi müminler için bir derstir. Yani Rasûlüllah, güzel ahlâklı olmamızı, bunun için de Allah'ın yardımını istememizi öğretmektedir. Zira yine Onun ifadesiyle *"mahşer gününde müminin terazisine konacak olan en ağır, faydalı şey güzel ahlâktır"*.

Peygamber Efendimizin bize öğrettiği diğer husus da Allah'tan bir şey isterken Onun önceden verdiği nimetlerini de unutmayıp zikretmemizdir. Bu bir mânâda Allah'ın bahşettiği nimetlere atıfta bulunmak, onlarla tevessül etmek demektir. Yani "Yâ Rabbî, bana bugüne kadar sayısız nimetler verdin, bunların arasında bedenimi de düzgün ve mütenasip bir şekilde yaratarak bana lütufta bulundun, bunların hatırına beni güzel ahlâkla da nimetlendiriver" demektir bu sözler.

Allah güzeldir, güzel olanı sever. O, güzellikle yaratır, ama insan bu güzelliklere müdahale ederek bozabilir. Bazı insanlar burada şöyle bir itiraz getirebilir: "Benim vücudumda şöyle bir kusur var, demek Allah beni güzel yaratmamış." Bunda bir yere kadar haklılık payı olmakla beraber hiçbir fizikî eksikliğin insanı kusurlu yapmadığını, onu iyi bir insan olmaktan alıkoymadığını belirtmek gerekir. Peygamber Efendimizin kaba sesli, kör gözlü, topal, sağır vs. sahabîleri vardı, ama onlar hiçbir zaman ikinci sınıf insan olmadılar. Çünkü insanın bedeni önemli olmakla birlikte ruhu ve güzel ahlâklı şahsiyeti daha büyük önem taşımaktadır.

BLACK FRIDAY (KARA CUMA) NEDİR?

Black Friday ismi nereden gelir?

Bizde mübarek gün olarak adlandırılan Cuma günü "kara Cuma" denilerek karalanmaya mı çalışılmaktadır?

BLACK FRİDAY (KARA CUMA) NEDİR?

Black Friday (Kara Cuma), Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan bir alışveriş ve indirim günüdür. ABD'de Şükran Gününden sonraki ilk Cuma günü Kara Cuma olarak adlandırılmaktadır. 1952 yılından bu yana, Noel alışveriş sezonunun başlangıcı olarak ABD'de kabul edilmektedir. Özellikle son birkaç yıldır Müsalümanlar da firmaların reklamlarını yaparak kültürümüze yerleştirmeye başladığı batı kültürüne ait bir gündür.

Kara Cuma günü, resmî bir tatil olmamakla beraber Kaliforniya ve bazı eyaletlerde hükümet çalışanlarına "Şükran Günü'nden sonra" adında bir tatil verilmektedir. 2005 yılından bu yana en yoğun şekilde alışverişin yapıldığı gün olan Black Friday günü, markaların stokları tükenmeye yaklaşır.

Black Friday gününde 2000'li yıllara kadar sabah 06:00'da açılan mağazalar bu tarihten sonra sabah 04:00 ila 05:00 saatlerinde hizmet vermeye başladı. 2011 yılından sonra bazı mağazalar Black Friday gününde 24 saat hizmet verme kararı aldı. İnsanları para harcamaya yönlendirmek için her fırsatı değerlendiren kapitalist sistem bu günü de suni bir şekilde oluşturarak aşırı tüketimi özendirmektedir.

NEDEN BLACK FRİDAY (KARA CUMA) OLARAK ADLANDIRILIR?

Bu alışveriş gününe tarihte ilk defa 1961 yılında gazetelerde Black Friday olarak bahsedilmiştir. O günde, Philadelphia'da, alışverişten dolayı oluşan yoğun trafik ve zorluklar nedeniyle bu isim verilmiştir. Son yıllarda, bu gün, hem insanlar hem de mağazalar için

olumlu şekilde karşılanmaktadır. Bizde Cuma günleri "mübarek gün" olduğundan dolayı "kara Cuma" yakıştırması hoş karşılanmamakla beraber Cuma gününün karalanmasına yönelik kasıtlı bir algı yönlendirmesi yapıldığına ilişkin düşünceler de vardır.

Bir başka rivayete göre Amerika'da 1852 yılında Şükran Gününden sonraki Cuma günü köle sahipleri plantasyondaki siyahi köleleri pazara topluca getirip fiyatlarda damping yapardı. Bu damping gününe black friday denildi.

Aslında kapitalist sistemde insanları alışverişe sürüklemek için üretilip pazarlama stratejilerinde kullanılan günlerden farklı değildir. Anneler günü, babalar günü vs. derken insanların alışveriş yapmadığı her gün için yeni bahaneler altında aşırı tüketim teşvik edilmektedir.

Son yıllarda, mağazalarda, Black Friday gününde, aşırı kalabalıktan dolayı kaza oranı artmıştır. Örneğin, alışverişte kullanılan arabalar müşterilere ya da çalışanlara çarpıp, yaralanmalarına sebep olmaktadır. Örneğin, 2006 yılında, ABD'nin Columbus, Ohio şehrindeki asi Wal-Mart müşterileri, kapılar açılır açılmaz içeri taşıp, çalışanların mallara çarpıp, yaralanmalara sebep olmuşlardı. 2008'de ise, ABD'nin Valley Stream, New York şehrindeki sabah 5'deki açılışını bekleyen müşteriler, kapılar açılır açılmaz içeri girip, hem kapıyı kırdılar, hem de 34 yaşındaki bir çalışanı ezip ölümüne sebep oldular. Müşterilerin bu çalışanın başına gelen üzücü olaydan hiç suçlu hissetmedikleri gözlemlenmiştir. 2010 yılında, Buffalo, New York'ta da Target mağazasında benzer bir olay olmuştur. Bazı müşteriler, uzun kuyruklara aradan girmeye kalkışıp, başka müşterileri tehdit etmişlerdir. 2010 yılında, ABD'nin Madison, Wisconsin şehrindeki bir kadın, Toys 'R' Us mağazasında kuyruklara aradan girip itiraz edenleri vurmakla tehdit ettiği için tutuklandı. 2012'de ise, ABD'nin Tallahassee, Florida şehrinde, Wal-Mart'ın park yerinde, iki kişi park etme meselesinden dolayı vuruldu. Black Friday günündeki şiddete rağmen, bu gün ABD'de çok meşhurdur.

GELELİM NETİCEYE

İnsanoğlunun aklına başını alma zamanı çoktan geçti. Dünyada aklını başına alacak gözünü açacak kapitalist sistemin esiri olmayacak birileri varsa o da biz Müslümanlardır. Artık aklımızı başımıza almalı bu oyunlara gelmemeliyiz. Anneler gününün kutlayacaksak eğer elini öperek, sarılıp öperek yapmalıyız bunu. Maddiyat başka insanlar için önemli olabilir ama Müslümanları bir yere götürmez. Maneviyatımızı, sevgimizi, insanlığımızı muhafaza ederek dünyadaki bu bir ayağı sakat gidişata karşı durabiliriz. En azından Black Friday saçmalığına alet olan firmaları boykot ederek tepkimizi ortaya koyabiliriz.

CUMA NAMAZININ KILINIŞI

Cuma namazı öğle vaktinde cemaatle camide veya cami hükmünde olan yerde kılınır, tek başına veya evde kılınmaz. Erkeklerin kılması farzdır, ama kadınlar da kılabilir.

Ezan okunduktan sonra önce dört rekât Cuma namazının ilk sünneti kılınır. "Niyet ettim Allah rızası için Cuma namazının ilk sünnetini kılmaya" diye niyet edilir ve öğle namazının sünneti gibi kılınır. Yani her rekatta Fâtiha ve zamm-ı sure okunur, ilk oturuşta sadece et-Tahiyyâtü okunur. Son oturuşta ise et-Tahiyyâtü, Allahümme Salli ve Bârik, Rabbenâ duaları okunur.

Cami içinde ikinci ezân okununca hatip minbere çıkar ve hutbe okur, cemaat de pür dikkat dinler. Hutbe okunup bittikten sonra müezzin kamet getirir.

Sonra cemaatle iki rekât Cuma namazının farzı kılınır. Bu namaz aynı sabah namazının farzı gibi kılınır. "Niyet ettim Allah rızası için Cuma namazının farzını kılmaya, uydum hazır olan imama" diye niyet edilir.

Ardından tek başına dört rekât son sünnet kılınır ve niyeti şöyledir: "Niyet ettim Allah rızası için Cuma namazının son sünnetini kılmaya". Son sünnet de aynı ilk sünnet gibi kılınır. Böylece Cuma namazı farzı ve sünnetleriyle birlikte kılınmış olur.

Bazı İslâm alimlerine göre, son sünnetin ardından zuhr-i ahir niyetiyle dört rekât daha namaz kılınmaktadır. Niyet edilirken şöyle denir: "Niyet ettim edâsı üzerime farz olup da henüz üzerimden sâkıt olmayan en son öğle namazının farzına". Bundan sonar da iki rekât vaktin sünneti kılınır. "Vaktin sünnetine" diye niyet edilir. Namaz kılındıktan sonra Âyet-ül-kürsi ve tesbîhler çekilip duâ edilir.

DOÇ. DR. MUSTAFA CANLI
YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ

CUMA GÜNÜ MÜBÂREK BİR GÜNDÜR

Ebû Hüreyre (r.a.)'tan rivâyet edildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Güneşin doğduğu en hayırlı gün, Cuma günüdür. Âdem o gün yaratıldı, o gün cennete konuldu ve o gün cennetten çıkarıldı. Kıyamet de ancak Cuma günü kopacaktır." (Müslim, Cuma, 18)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ :

" خَيْرُ يَوْمٍ طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ يَوْمُ الْجُمُعَةِ، فِيهِ خُلِقَ آدَمُ، وَفِيهِ أُدْخِلَ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ أُخْرِجَ مِنْهَا، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ " .

رواه مسلم

Henüz Hz. Peygamber Medine'ye hicret etmemişti. Birinci Akabe Biatı sonrasında Medine'den gelen on iki kişi Müslüman olmuş, Mekkeli Müslümanlar da gruplar halinde Medine'ye hicret etmeye başlamışlardı.

Medine, farklı din mensuplarının yaşadığı bir şehirdi. Hıristiyanlar Pazar gününü, Yahudiler de Cumartesi gününü bayram günü olarak benimsemişlerdi. Medineli Müslümanlar ve Mekke'den hicret eden muhâcir Müslümanlar, kendilerine has özel bir günün olmasını arzuluyorlardı.

Hz. Peygamber tarafından Medine'ye İslâm'ı öğretmek için gönderilen Mus'ab b. Umeyr (r.a.), bir mektupla Müslümanların bu taleplerini Hz. Peygambere bildirmişti. Sonrasında Sevgili Peygamber Efendimiz, Müslümanlar için bayram günü olarak Cuma gününü tayin etmiş, aynı günde iki rekâtlık bir namaz kılınmasını ve hutbe okunmasını istemişti. Hz. Mus'ab da Peygamber Efendimizin bu emrine uyarak, Cuma günü Müslümanlara namaz kıldırmıştı. Böylece Cuma günü, Müslümanlar için özel bir gün olmuştu.

Evet, Cuma günü Müslümanların bayram günüdür. Cuma günü Müslümanlar için özel ve mübârek bir gündür. Hadis-i şerifin ifadesince Cuma günü, bizim en faziletli günlerimizdendir. (Ebû Dâvûd)

Çünkü serlevhâ hadisimizde de ifade edildiği gibi Cuma günü, güneşin doğduğu en hayırlı gündür. Hz. Âdem Cuma günü yaratılmış,

yine o gün cennete konulmuştur. Kıyamet de Cuma günü kopacaktır.

Cuma günü, Müslümanların bir araya gelip kaynaştığı; Müslümanların kardeşlik, dayanışma ve yardımlaşma ruhunu pekiştirdikleri bir gündür.

Cuma günü, duaların kabul edildiği zaman dilimlerinden biridir. Allah Rasûlü (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Cuma günü öyle bir an vardır ki kul o anda Allah'tan bir şey dilerse Allah mutlaka ona o isteğini verir." (Tirmizî)

Onun için Cuma günü zikir ve dua günüdür. Allah Rasûlü (s.a.s.), bu mübârek günde kendisi için çokça salevât getirilmesini tavsiye etmiş ve bunların kendisine ulaştırılacağını bize haber vermiştir. (Ebû Dâvûd)

Cuma günü özel bir gündür. Bu bakımdan mümin, Cuma günü geldiğinde temiz elbiseler giyip güzel kokular sürünmeli. Yüce dinimizde temizliğin çok mühim yeri vardır. Cuma günü mümin, diş temizliği yapıp eğer imkânı varsa gusül abdesti almalıdır. Zira Cuma günü gusletmek, Müslüman için faziletli sâlih bir amel olarak kabul görmüştür. Nitekim Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Bulûğa ermiş olan herkesin Cuma günü gusletmesi, misvak kullanması ve mümkün olduğu kadar koku sürünmesi gerekir." (Müslim)

Yine bir sözünde bizlere şöyle hitap etmiştir: "Ey insanlar! Bu gün geldiğinde yıkanın ve her biriniz bulabildiği kokuların en güzellerini sürsün." (Ebû Dâvûd)

Cuma günü mübârek bir gündür. Bu günü anlamlı ve mübârek kılan hususlardan biri de Cuma namazıdır. Cuma Namazı, birçok fazileti barındıran özel ve mühim bir namazdır. Cuma namazında Müslümanlar; zengini fakiri, âmiri memuru bir araya gelir, aynı safta huzurda durur.

Bu bakımdan mümin, Cuma namazına gitmeli, hatta mümkünse erkenden mescide gitmeli. Bu konuda ihmalkârlık göstermemelidir. Mazeretsiz olarak Cuma namazını terk etmemelidir. Zira bunun vebâli büyüktür. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır: "Her kim önemsemediğinden dolayı Cuma namazını üç defa terk ederse kalbi mühürlenir." (İbn Mâce)

Ehemmiyetinden dolayı Rabbimiz bir ayet-i kerimede Cuma namazı vaktinde alışverişi bırakıp namaza koşmamızı emretmiştir. Onun için Cuma namazı vaktinde alışverişi bırakmalı. Zaten bu mübârek saatte yapılan alışverişin bereketi de olmaz. Zira Yüce Rabbimiz müminlere şöyle çağrıda bulunmaktadır: "Ey iman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır." (el-Cumua, 62/9)

Cuma namazında hutbe vardır. Hutbe, Müslümanların hepsinin bir arada olduğu bir anda ortak konuların konuşulduğu bir alandır. Onun için mühimdir. Mümin, Cuma günü ve namazını önemsediği gibi hutbeyi de önemsemeli, büyük bir sükûnetle, huşû içerisinde hutbeyi dinlemelidir. Hutbe esnâsında cep telefonu gibi kendini zikirden alıkoyan şeylerle meşgul olmamalıdır. Bu tür davranışlar İslâm âlimleri tarafından mekruh olarak değerlendirilmiştir. Zira Cuma günü zikir günüdür. Hutbe de bir zikirdir. Fahr-i Kâinât Efendimiz, hutbe esnâsında yanındakini ikaz etmeyi bile hoş görmemiştir. (Buhârî)

Müslümanın Cuma gününe ve namazına önem vermesi, günahlarının bağışlanmasına sebep olur. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur: "Her kim gusleder, sonra cumaya gelip belirlenen namazı kılar, sonra hutbesini bitirinceye kadar sessizce (imamı) dinler, sonra onunla beraber namazını kılarsa, o Cuma ile sonraki Cuma arasındaki günahları ayrıca üç günlük günahları daha bağışlanır." (Müslim)

Cuma günü müminler için bayram niteliğinde bir gün olduğu için sadece o gün oruç tutmak hoş karşılanmamıştır. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur: "Sizden herhangi biriniz Cumadan bir gün önce veya bir gün sonra da oruç tutmadıkça (sadece) Cuma günü oruç tutmasın!" (Buhârî)

Evet, Cuma günü faziletlerle dolu özel bir gündür. Mümin, Cuma günü ve Cuma namazının hayır ve bereketinden mahrum kalmamalı, haftanın en faziletli günü olan Cuma günü geldiğinde; zikir, dua ve salevâtı çoğaltmalıdır. Gusül abdesti almalı, güzel kokular sürünüp temiz elbiseler giymelidir. Sonra zikir ve salavât getirerek erkenden mescide doğru yol almalıdır. Mescide girdiğinde huşû içerisinde namazını kılmalı, sükûnet içerisinde hutbeyi dinlemelidir.

Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir mümin, Cuma namazına ehemmiyet vermeli, mazeretsiz bu ehemmiyetli namazı terk etmemelidir. Terk ettiğinde başına neler geleceğini iyi hesap etmelidir.

Velhâsıl Cuma gününün geldiği müminin üzerinde hissedilmelidir.

Ne mutlu Cuma günü ve Cuma namazının ehemmiyetini kavrayıp değerlendirebilen müminlere!

Rabbim cümlemizi Cuma günü ve Cuma namazının kıymetini bilip değerlendirebilen müminlerden eylesin!

Rabbim cümlemizi rızasından ayırmasın!

MEHMED FİKRİ (1908-1941)

FİLİSTİN DÂVÂSI

DÖRTYÜZ MİLYONU MÜTECÂVİZ EHL-İ İSLÂM'IN DÂVÂSIDIR!

Kahraman Filistin mücâhitleri, hak uğrunda, târihte misline az tesâdüf edilir şecâat hârikaları göstererek hiç yorulmadan, bıkıp usanmadan dâimâ ilerliyor ve bugün şehitlerin mezarı üstünde dalgalanan istiklâl bayrağını yarın âbide-i istiklâle rekzedebilmek için şâhika-i zafere doğru tırmanıp gidiyor... Rûhtan doğan bu îmânlı hareketi hiçbir kuvvet durduramıyor, hiçbir tedbîr bastıramıyor ve hiçbir desîse tuzağa düşüremiyor!

Evet, hak yolunda, istiklâl uğrunda hayatı istihkâr eden bir avuç kahraman, zulmün envâıyla, vahşetin rengârengiyle mücâdele ederek, iki seneyi mütecâviz bir zamândır, büyük bir imparatorluğa açık açık meydan okuyup duruyor! Uyuyan sâhilleri bekleyen yalçın kayalara çarparak hâip ve hâsir geri dönen kudurmuş dalgalar gibi Londra'dan hızlanan her savlet, her desîse ve her melanet, bak, onların bir dalgakıran vazîfesini gören şecâati önünde mağlûp olarak makhûr ve me'yûs yine Londra'ya avdet ediyor! Bu bir hârika-i şecâat değil de nedir? Yahûdî hâmîsi İngiltere onları imhâ için hangi çâreye başvurmadı? Orada dinî ve millî teşekkülleri yıktı, adâlet nâmına(!) büyükleri tevkîf etti, hapislere tıktı, menfâlara yolladı, nice masûmları idâm etti ve târihe şimdiye kadar hiçbir devirde misli görülmedik daha nice şenî vahşetlerden medeniyet nâmına(!) numûneler gösterdi de sanki ne kazandı? İhtilâli bastırabildi mi?

Hayır, hayır, bastıramadı, yatıştıramadı... Bilakis, mevziî bir hâdise şeklinde doğan Filistin mücâdelesinin büyük bir süratle âfâkîleşerek, çok geçmeden bir âlem-i İslâm dâvâsı olup karşısına dikildiğini gördü ve bu umûmî kükreyiş karşısında şaşıran "Londra" harekâtında medhaldâr sanarak ithâm ettiği "Roma" ile anlaştı; daha doğrusu, yavaş yavaş da olsa çöküp giden "Londra" kahramancasına yükselip giden "Roma"nın önünde diz çöktü, Büyük Britanya'nın satveti, azameti ve gurûru, târih ve dünyâ müvâcehesinde, Habeşistân fâtihinin elini öptü. Ne için? Ayaklanan âlem-i İslâm'ı yatıştırmak için!.. Filistin dâvâsını zâhirde Yahûdîlere, hakîkatte kendisine kazandırmak için!.. Hey gidi hülyâ hey...

Onlar ve Filistin müdâfaasının merkezini "Roma" zannedenler, kendilerini çok kuru ve boş hülyâya kaptırmışlar ve bu sûretle Filistin dâvâsı hallediliverilecek sanmışlardı. Fakat, netîce hiç de öyle çıkmadı... Aldandılar, hem de çok aldandılar!.. Merkez Roma'da değil, Kudüs'te, Bağdat'ta ve Kâhire'de de değil!.. **Merkez dörtyüz milyonu mütecâviz İslâm'ın rûhunda ve kalbindedir.** O kalp ki, İngiltere'ye karşı yalnız kin ve intikâm kin duygularıyla doludur... O rûh ki, Londra ile ancak bir şartla barışabilir: **Magsûp olan hukûk-ı İslâmiyenin iâdesi şartıyla!**

Filistin; ne yalnız oradaki Müslümanların ve ne de yalnız Arapların dâvâsıdır. O, dörtyüz milyonu mütecâviz ehl-i İslâm'ın dâvâsıdır! İslâm'da kavmiyet yoktur, umûm dünyâ Müslümanları bir "ümmet" ve âlem-i İslâm da hiçbir vecihle tecezzî ve taksîm etmeyen bir "vatan"dır. Sûriye, Irâk, Hicâz, Yemen, Mısır ve daha bilmem ne diye yapılan coğrâfî

taksîmâtın hiçbir ehemmiyeti yoktur ve olamaz. Bağdatlının vatanı yalnız Irak değil, Kâhirelinin yurdu yalnız Mısır değil, umûm âlem-i İslâm'dır. Filistin de âlem-i İslâm'ın çok mukaddes ve mübarek bir cüzüdür. **Yeryüzündeki en son Müslüman da şehit edilmedikçe onu hiçbir kuvvet, âlem-i İslâm'dan ayıramaz ve Müslümanların elinden alamaz.** Târihin orta devirlerinde kükremiş taassup ve intikam dalgaları hâlinde garptan şarka akın eden haçlılara karşı Kudüs'ü kahramancasına müdâfaa edenlerin bugün orada arslan kesilen ahfâdı dünyâya, işte bu hakîkati anlatmak istiyor!

Mütegâfil Londra, bugün bu hakîkate göz yumuyor, fakat emin olunuz ki yarın hiç haysiyet ve şeref meselesi yapmaksızın kabûl edecek ve diğer Arap memleketlerine verdiği gibi Filistin'e de istiklâl verecektir. Ânî bir çevirme hareketiyle Habeşistan fâtihinin elini, ayağını öperek Negus'tan yüz çeviren İngiltere'ye Yahûdî hâmîliğinden vazgeçmek hiç de zor ve ağır gelmeyecektir:

Yeter ki, daha kuvvetli ve şümûllü bir müdâfaa yapılsın, yeter ki, sebât edilsin ve âlem-i İslâm nâmına Filistin'i müdâfaa eden kahramanların arkasından dünyâ Müslümanları birden yürüsün, **yeter ki, Müslümanlara Kudüs'ten fazla Londra muhibbi olan menfaat düşkünleri hıyânet etmesin!..**

Gönül, çok arzu eder ki yakın bir âtîde Mescid-i Aksâ üstünde livâ-yı istiklâl dalgalansın ve Filistin âfâkını zafer şarkıları inletsin!

Yine gönül, çok arzu eder ki Peygamberimizin zemînden semâvâta urûc ettiği gece bir müntehâ ve mebde teşkîl eden "Mescid-i Aksâ" etrafında cereyân eden bu kanlı ve şânlı müdâfaalar olanca kâbus ve âlâmıyla, vahşet ve zalâmıyla asırlardır âlem-i İslâm'ı kasıp kavuran idbâr ve izmihlâlin nihâyeti ve nice yıllardır intizâr edilen devre-i ikbâlin bidâyeti olsun!.. Âmîn!..

** Yazı, 1 Temmuz 1938 tarihli, 160 sayılı Medeniyet gazetesinin 1. sayfasında basılmıştır.*

Lügatçe:

Âlâm – elemler, acılar
Desîse – tuzak, plan
Hâip – istediğini elde edemeyen, mahrum
Hâsir – zarara uğrayan
İdbâr – bahtsızlık
İkbâl – mutluluk, kısmet
İntizâr – bekleme
İzmihlâl – yok olma, çökme
Livâ - bayrak
Magsûp – çalınan
Makhûr – yenilen, mahvolan
Mebde – başlangıç
Medhaldâr – karışan, etkileyen
Me'yûs – ümtisiz
Müntehâ – son
Mütegâfil – bilmez, haberi yokmuş gibi davranan
Savlet – şiddetli hücum, saldırı
Satvet – büyük, ezici güç
Şecâat – cesaret
Semâvât – gökler
Şenî – kötü
Taassup – aşırı bağlılık
Tecezzî – bölünme
Urûc etmek – yükselmek

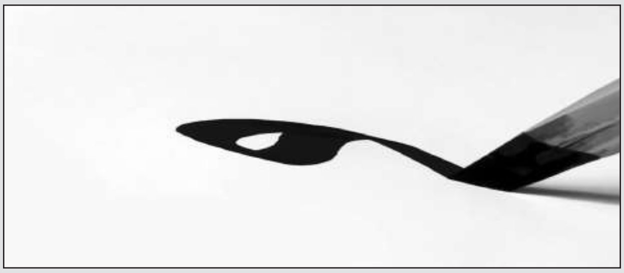

CUMA NAMAZININ KILINIŞI

Cuma Namazı öğle vaktinde cemaatle camide veya cami hükmünde olan yerde kılınır, tek başına veya evde kılınmaz. Erkeklerin kılması farzdır, ama kadınlar da kılabilir.

Ezan okunduktan sonra önce dört rekât Cuma namazının ilk sünneti kılınır. "Niyet ettim Allah rızası için Cuma namazının ilk sünnetini kılmaya" diye niyet edilir ve aynı öğle namazının sünneti gibi kılınır. Yani her rekatta Fâtiha ve zamm-ı sure okunur, ilk oturuşta sadece et-Tahiyyâtü okunur. Son oturuşta ise et-Tahiyyâtü, Allahümme Salli ve Bârik, Rabbenâ duaları okunur.

Cami içinde ikinci ezân okununca hatip minbere çıkar ve hutbe okur, cemaat de pür dikkat dinler. Hutbe okunup bittikten sonra müezzin kamet getirir.

Sonra cemaatle iki rekât Cuma namazının farzı kılınır. Bu namaz aynı sabah namazının farzı gibi kılınır. "Niyet ettim Allah rızası için Cuma namazının farzını kılmaya, uydum hazır olan imama" diye niyet edilir.

Ardından tek başına dört rekât son sünnet kılınır ve niyeti şöyledir: "Niyet ettim Allah rızası için Cuma namazının son sünnetini kılmaya". Son sünnet de aynı ilk sünnet gibi kılınır. Böylece Cuma namazı farzı ve sünnetleriyle birlikte kılınmış olur.

Bazı İslâm alimlerine göre, son sünnetin ardından zuhr-i ahir niyetiyle dört rekât daha namaz kılınmaktadır. Niyet edilirken şöyle denir: "Niyet ettim edâsı üzerime farz olup da henüz üzerimden sâkıt olmayan en son öğle namazının farzına". Bundan sonar da iki rekât vaktin sünneti kılınır. "Vaktin sünnetine" diye niyet edilir. Namaz kılındıktan sonra Âyet-ül-kürsi ve tesbîhler çekili duâ edilir.

GELBERİ SULTAN TÜRBESİ

MEHMET HASAN
NÜVVÂB İHL ÖĞRETMENİ

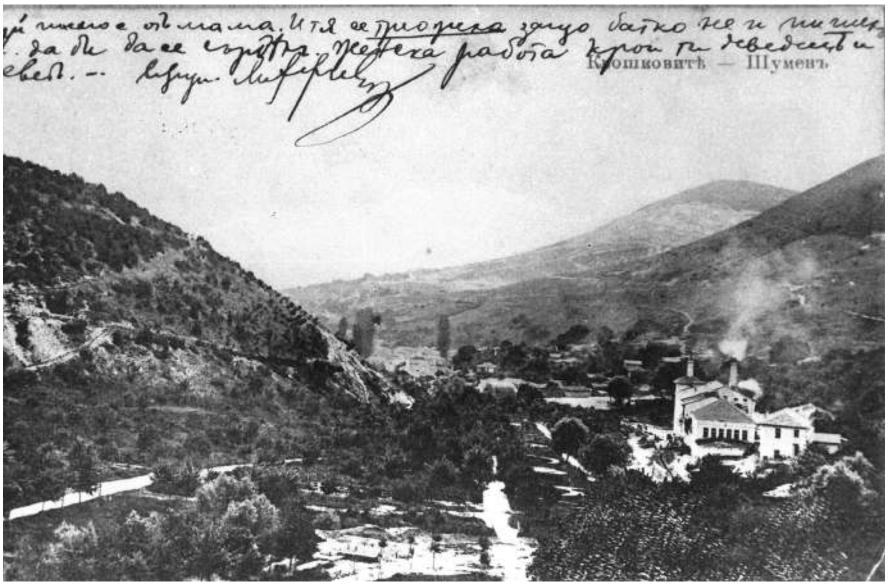

Halk arasında türbeler kutsal kabul edilmekte ve büyük bir saygı gösterilmektedir. Türbeye atfedilen bir menkıbe varsa, ona saygı daha fazla artmaktadır. Bu husus, Şumnu'daki Gelberi Sultan Türbesi için de geçerlidir.

Derin bir hürmet nişanesi olarak Şumnulu Müslüman-Türkler yıllarca, hatta asırlarca Gelberi Sultan türbesinin yanında dualar yapmışlardır. Gelberi Sultan Türbesi, Şumnu'nun Köşkler boğazının eteğinde Tekke mahallesinde bulunuyormuş. Maalesef günümüzde türbe yerinde değil, yıkılıp yok edilmiştir. İçindeki sanduka ve eşya nakledilip Şerif Halil Paşa Camisinin haziresinde özel olarak yapılan türbenin içine konarak günümüze taşınmıştır.

Edindiğimiz şifahî bilgilere göre, Gelberi Sultana ait türbenin içinde 3 sanduka, iç duvarlarında Arapça yazılı levhalar, bir sancak/bayrak, savaş aletleri ve bir kitabe bulunmaktaymış. Rivayetlere göre, sancağın Şumnu'yu fethe gelen Çandarlı Ali Paşa'ya ait olabileceği söz konusudur.

Gelberi Sultan Türbesi kerpiçten yapılmıştır. Etrafında geniş bir mezarlık olup yüksek devlet adamları, ordu mensupları ve şehitler bu mezarlığa defnediliyormuş. Tarihî kaynaklarda türbenin yanına defnedilenler arasında Tanzimat dönemin meşhur şairi İbrahim Şinasî'nin topçu yüzbaşı olan babası Mehmed Ağa da zikredilmektedir. Bu zat, 1829'da Osmanlı-Rus savaşında Şumnu'da şehit olmuştur.

Zamanla mezarlık da türbeyle beraber yok edilmiştir. Türbenin hemen yanında bulunan bir çeşme kitabesinde "Sahibü'l-hayrât ve'l-hasenât Hüseyin oğlu Mehmed Ağa" yazılıdır. Âşık Hüseyin oğlu Mehmed Ağanın bu çeşmeyi hicrî 1289 (1872) senesinde yaptırmıştır. Şumnu'nun yakın geçmişini inceleyen Georgi Cumaliev'in mülâkat-hâtırat türünden notlar toplayarak hazırladığı değerli eserindeki söyleşiler arasında konumuzla ilgili olarak Nüvvâb okulu öğretmenlerinden Ali Mıtışoğlu, Süleyman Sırrı Hoca ve Şumnu Tarih Müzesi çalışanlarından İvan Mollov'un hatıralarına da yer verilmiştir. Onlarda bu türbe hakkında geniş bilgiler bulunmaktadır.

Şumnu'nun stratejik ve güzide yerlerinden Köşkler boğazının eteğinde bulunan türbenin kahramanı Gelberi Sultan, menkıbelerde IV. Murad zamanında yapılan Bağdat savaşındaki Genç Osman'a benzetilmektedir. Gelberi Sultan hakkında Şumnu halkı arasında en yaygın rivayet şöyledir: Gelberi Sultan, 1387-1388 yıllarında Sadrazam Çandarlı Ali Paşa'nın Şumnu kalesi fethine katılmış, kaleyi savunan-

lar tarafından başı kesilmiştir. Fakat dev cüssesi ile ayakta kalarak kafasını eline almış ve aşağıya kaçan askerler ona yolu göstermek için ona “Gel beri sultan!” diye seslenmişlerdir. İşte bu kesik başlı kahraman sonra şehit olduğu yere defnedilmiş ve onun anısına bir tekke-türbe yapılmıştır.

Ali Mıtışoğlu ve Süleyman Sırrı Hocanın hatıralarına göre ise Gelberi Sultan, Osmanlılara müttefik olan bir Afgan kabilesinin şeyhidir. XVIII yüzyıl sonlarına kadar mezarı meçhul olan kişinin yattığı yeri, sonraları Afganlı bir derviş rüyada görüp keşfetmiş ve oraya bir zaviye yapılmıştır. Osmanlı kültür ve tarihini inceleyen Minko Penkov’a göre bu türbe, Şumnu kalesinin fethinde şehit düşen Türk komutanına ait olup yanına defnedilen diğerleri ise yardımcılarıdır. 1651 yılında Şumnu’yu ziyaret eden Evliya Çelebi bu türbeden bahsetmemiş, sadece Köprübaşı tekkesinden bahsetmiştir.

Nüvvâb hocalarından Osman Keskioğlu ise şeyhin isminden “Kevbeli” veya “Kerbelâ Sultan” olarak da bahsetmektedir. Bazı vakıf belgelerinde ise bu tekke ve türbenin ismi Geyveli Sultan veya Gülperi Baba olarak geçmektedir.

Aslında kesik bir baş ya da başsız bir gövdeye sahip efsanevî şahsiyetler hakkında oluşan sözlü anlatımlar, başta Anadolu, Ortadoğu, Orta Asya ve Balkanlar’a kadar uzanan geniş bir coğrafyada türbeler etrafında hayat bulmuştur. Yaşanan bazı tarihî olaylarla ilgili sözlü kültür anlatımları yazıya aktarılmadıkça sürekli bir değişim ve gelişim yaşayabilmekte ve zamanla mitolojik olaylar karışabilmektedir.

ANCAK EDEPTİR

Zaman gelir görklü gönül tuğyan olur
Bütün çabalar yanar kül, ziyan olur
Ezelden ebede, derin bir isyan olur
İnsanı zinde tutan, ancak edeptir

Sabah olur akıl baştan firar eder
Keskin dil kem sözlerini ikrar eder
Zayıf beden yanlışında ısrar eder
İnsanı doğru yapan, ancak edeptir

Zillet, hasta bedende hükümdar olur
Dert, mazlum bir bakışa hissedar olur
Gaflet uykusu, gözde payidar olur
İnsanı serden geçiren, ancak edeptir

Gün batar koca umut perişan olur
Dünyadan uçup kaybolan şan olur
Pak alında kapkara bir nişan olur
İnsanı hür yaşatan, ancak edeptir

Recep Selâhattin,
Nüvvab İHL Mezunu,
Tıp öğrencisi

ŞUMNU'DA ÜÇ KIZLAR CAMİSİ

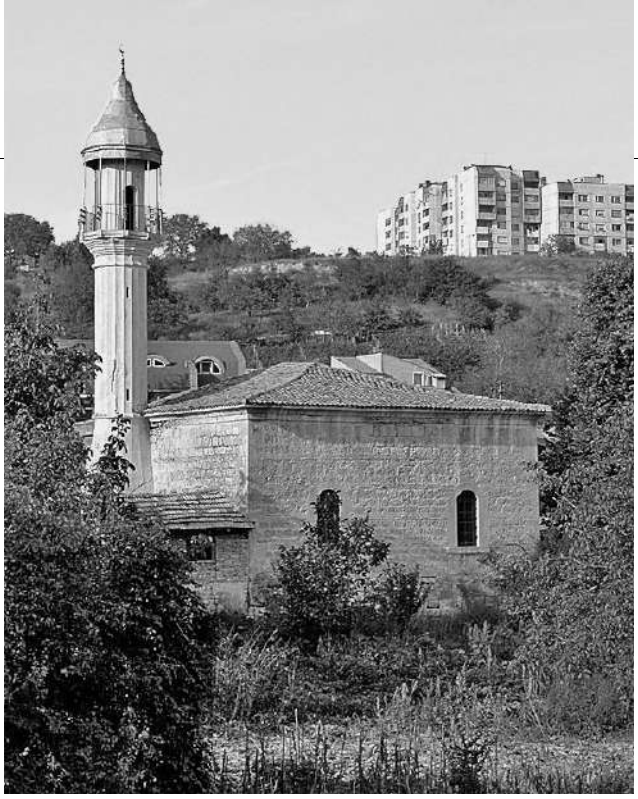

Şumnu, geçmişten günümüze zengin bir tarih ve kültür şehridir. Osmanlılar tarafından geliştirilerek büyütülen ve güzelleştiren şehrin zengin kültürel yapısının izleri günümüze kadar ulaşabilmiştir. O zenginliğin çok cüzî bir kısmını teşkil eden Osmanlı mimarî eserleri ayrı bir yer tutmaktadır. Belirtmemiz gerekir ki, bütün tahribata rağmen, çokluğu ve çeşitliliği bakımından Şumnu Osmanlı mimarî mirası bakımından ülkemizde ilk sıralarda gelmektedir. Ayakta olan bu eserlerden biri Üç Kızlar Camisi olup belgelerde genellikle Rifat Paşa Camisi olarak zikredilmektedir. Halk arasında ise bu mabedimiz Tatar Camisi olarak bilinmektedir.

Bir kasabacık iken önemli bir ordu merkezi olmanın yanı sıra cezbedici bir ilim ve irfan merkezi olan Şumnu, beş asırlık Osmanlı idaresi esnasında idarî, iktisadî ve kültürel bakımdan devamlı kalkınmış, buna paralel olarak şehirleşme ve altyapı bakımından da gelişmiştir. Bunun neticesinde yeni mahalleler oluşmuş ve bu mahallelerin merkezlerini de yeni camiler süslemiştir. Rus-Türk harpleri, Kırım Harbi sonucunda Bulgaristan toprakları Tatar ve Çerkez muhacirlere sığınak olmuştur. Sayıları bakımından büyük bir yekün teşkil eden Tatar muhacirlerin bir kısmı Şumnu'ya gelip yerleşince şehrin kuzey tarafında ayrı bir mahalle kurulmuş ve zamanla Tatar Mahallesi olarak anılır olmuştur.

Her Türk mahallesinde olduğu gibi, bu mahallenin merkezî yerlerinden birine de cami yapılmıştır. Camiyi yaptıran Rifat Paşa'dır. Şahsiyeti hakkında camiyi ele alan kaynaklar bilgi vermemekle birlikte G. Cumaliev'in Süleyman Sırrı (Tokay)'dan aktardığı bilgiye göre, Tatar asıllı bir generaldir. Ancak yaptığımız araştırmalara göre camiyi yaptıran Rifat Paşa'nın caminin yapıldığı dönemlerde bu yörenin en üst idarecilerinden olup daha sonra sadrazamlığa kadar yükselecek olan büyük devlet adamı Halil Rifat Paşa (ö. 1901) olduğunu tahmin etmekteyiz.

V. Fehimova'nın 2003 yılında "Kalem" dergisinde yayınlanan bir makalesinde aktardığı "efsane"ye göre, Rifat Paşa'nın dillere destan üç gelinlik kızı varmış, çeyizleri hazırlanmış, fakat bu güzellerin en büyüğü ânîden vefat etmiştir. Kederli baba üzüntüsünü hafifletmek ve kızının ruhunu şâd etmek için çeyizini satıp cami yapmaya karar vermiş, bunu öğrenen diğer iki kız kardeş de ablaları nâmına hayır olsun niyetiyle çeyizlerini satıp caminin yapılışına katkı sağlamışlardır. Böylece üç kızın çeyiz parasıyla cami inşaatı başlamış, ancak paralar çok az bir kısmını yapmaya yettiği için hâli vakti yerinde olan babaları kendi imkânlarıyla camiyi tamamlamıştır.

Bu rivayetin sıhhat derecesinden yüzde yüz emin olmamakla beraber büyük bir gerçeklik payı taşıdığını, hatta doğru olduğunu kabul etmemizi gerektirecek bir de caminin kitabesi var. Mermer taş üzerine üç sıraya yazılmış üç beyit, talik hat ile yazılmış olup M. Penkov tarafından Bulgarcaya tercüme edilerek yayınlanmış, ayrıca O. Keskioğlu tarafından Türkçe olarak basılmıştır. Bir heyetçe hazırlanan "Vakıf Eserleri Envanteri" adlı çalışmada da kitabe metni birkaç hata ile verilmiştir.

Kitabenin okunuşu şöyledir:

Üç ciğer köşesi için etti bu hayrı icrâ
Birisi Sâniye ikisi Atiyye [vü] Zehrâ
Bâğ-ı cennette salındıkça bu üç duhter-i pâk
Vâlideyni olalar mazhar-ı lütf-ı mevlâ
Deh düşüldükte bu hayrâta denildi târîh
Yaptı dilcû bu yeni câmiyi Rifat Paşa
Ketebehû Sâmî gufira leh
Sene 1286

Kitabe, caminin Rifat Paşa tarafından kızları Saniye ile Atiye ve Zehra için yapıldığı ifade edilmiştir. Metinden kızların sadece birinin mi yoksa üçünün de mi vefat ettiği kesin olarak anlaşılmamakta, iki ihtimal de mümkün görünmektedir. Caminin yapılış tarihi olan 1286 (1869-70) senesi hem rakam olarak verilmiş, hem de tarih düşülerek verilmiştir. Hatta tarihin tam olarak ortaya çıkması için harflerin sayısal değerinden 10 (deh) düşürülmesi de özellikle belirtilmiştir.

Dikdörtgen planlı, kırma çatılı, düzgün kesme taşlardan oluşan kâgir yapılı sağlam bir bünyeye sahip caminin duvarları yaklaşık 70 cm kalındır. Giriş kısmına sonradan son cemaat mahalli ilâve edilmiş ve onun sağ tarafına üç- çeşme yapılarak abdetslik, sol tarafına ise cemaat odası yapılmıştır. Cami, geleneksel unsurlardan mihrap, dokuz basamaklı ahşap minber, taş kürsü ve mahfile sahip. Toplam olarak 10 penceresi olup kemerlidirler. Caminin Tatar mimarisi özellikleri taşıyan bir minaresi var. 18 metre yüksekliğinde 31 basamklı minarenin gövdesi dilimli, şerefesi demir korkuluk ile kuşatılmıştır.

Cami yapıldıktan sonra küçük bir kütüphanesi de oluşturulmuştur. Şumnu Bölge Arşivinde bulunan 1288 senesine ait Arapça bir yazma tecvit kitabında Rifat Paşa Camisi Kütüphanesine bağışlandığı kaydedilmiş olup Paşa'nın mührü ile "Üç Kızlar Câmi-i Şerifi Vakfı" yazan mührü taşıyor.

Cami günümüzde beş vakit namaza açık olup imam Taner Hoca öncülülüğünde Şumnu Müslümanlarına hizmet vermektedir.

SALİH DELİORMAN, ARAŞTIRMACI

PETRİÇLİ İSTANBUL MÜFTÜSÜ

ABDURRAHMAN ŞEREF GÜZELYAZICI

(1904-1978)

Vaktında okumuştum. Bizim soydaş Niyazi Hüseyin Bahtiyar üç ciltlik "Balkanlar'da Türk Ünlüleri" başlıklı kitabında Cuma-i Bâlâ (Blagoevgrad) vilayetinin Petriç kasabasında doğup büyüyen Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı adında ünlü bir yazarı tanıtıyor. Dört-beş yıl önce elime geçen İstanbul Müftülüğü Dergisine şöyle bir baktım. "Alim, Edip, Müftü Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı" karşımda bana güzel yazısı ile değil, insanı mest eden güzel tebessümü ile gülümsüyor. Diyanet aylık dergisi de İstanbul'un Alim ve Şair Müftüsü Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı'nın ilâhiyat alanındaki derinliğinden, büyük başarılarından takdir ve övgü ile bahsediyor. Bu üç kaynak bende Bulgaristan'da doğup büyüyen bir gencin Osmanlı İmparatorluğunda şeyhülislamlık makamı olan İstanbul Müftülüğü gibi çok saygın ve seçkin bir mevkiye nasıl yükseldiğini araştırma merakı uyandırdı. Elde ettiğim bilgileri sizinle paylaşıyorum:

Türkiye Cümhuriyeti'nin en büyük ilâhiyatçılarından birisi olan Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı hoca, 6 Mayıs 1904 tarihinde bugün Cuma-i Bâlâ (Blagoevgrad)'a bağlı olan Petriç kasabasında doğmuştur. Babası dönemin Petriç Müftüsü müderris İbrahim Ethem Efendi, annesi müderris ve hattat (Abdurrahman Efendi, dedesinin hattatlığı anısına Güzelyazıcı soyadını almıştır) Hacı Ali Siyamî Efendi'nin kızı Latife hanımdır.

Aydın ve dindar bir ailede dünyaya gözlerini açan Güzelyazıcı'nın hayatı hiç de güzel geçmemiştir. 4 yaşında iken babasız, 9 yaşında iken de anasız kalan yetim, merhametli ağabeyi Abdullah Hulûsi Efendinin yardımı ile büyümüş, okumuş, Cumhuriyet Türkiyesi'nin yetiştirdiği en büyük ilâhiyatçılardan, yazarlardan birisi olmuştur.

İlk öğrenimine Petriç'te başlayan yetim çocuğun (aile Balkan Savaşları esnasında 1912 Türkiye'ye göç etmiştir) bütün hayatı çeşitli dereceli ve sevyeli okullarda öğrenmekle, öğretmekle geçmiştir. Onun okul haritasında İstanbul'daki Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliye Medresesi, Dârü'l-Fünûn (Üniversitesitesi) İlâhiyat Fakültesi, aynı zamanda Felsefe Fakültesi, Süleymaniye Kütüphanesinde açılan kütüphanecilik kursları ve daha nice nice bilim kaynakları vardır.

Böyle çok taraflı bir eğitim-öğretim hazırlığından geçen Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı'nın çalışma hayatı da çok renkli ve zengindir. Onun kütüphaneciliği, öğretmenliği, vaizliği, müftülüğü, yazarlığı hakkında ayrıca incelemeler yapılabilir.

Güzelyazıcı'nın ilk görevi ve uzmanlık alanı kütüphanecilikti r. 10 Agustos 1927 yılında Fatih Millet Kütüphanesinde başlayan çalışma hayatı, daha sonraları Süleymaniye Kütüphanesinde devam etmiştir. Fakat bu dinamik genç sadece kütüphanelerdeki masa başı çalışmalarıyla yetinmemiş, daha canlı olan öğretmenlik mesleğine de el atmıştır. Her iki kütüphanede (İkinci Dünya Savaşından önce ve sonra), çeşitli orta okullarda ve liselerde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği de yapmıştır. İmam-hatip okullarının yeniden açılması mücadelesine aktif olarak katılmış ve İstanbul'da ilk açılan (1950-1951) bu tür okulda tefsir, usul-i fıkıh, hadis ve usul-i hadis dersleri okutmuştur.

Güzelyazıcı daha sonraları çalışma alanına vaizliği de almıştır. Şehzadebaşı, Bayezit, Valide Sultan, Fatih ve saire büyük İstanbul camilerinin zevkle dinlenir vaizi olmuştur. Onu İstanbul Müftülüğüne bu vaizlik taşımıştır. 1950 yılında İstanbul Müftülüğünde kadrolu Vaizliğe atanan Güzelyazıcı, tam 22 yıl müftülüğün çeşitli kademelerinde başırılı bir çalışma yaptıktan sonra 22 Kasım 1972 tarihinde bu kurumun başına geçmiştir.

Ancak bu çok gayretli ve atılgan müftü soydaşımız bu koltukta uzun süre kalamamıştır. 15 Mayıs 1978 tarihinde Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Böylece 1927 yılında başladığı hizmet hayatıtının 50 yıl 7 ay ve 17 gününü kürsülerde, kütüphanelerde, sınıflarda, sohbetlerde, mihraplarda tamamlayarak dâr-ı bekâya irtihal etmiştir. Nur içinde yatsın!

Aynı zamanda iyi bir ozan olan Güzelyazıcı'nın hayatta iken iki şiir kitabı yayınlanmıştır: "Eylül Yaprakları" (1938) ve "Gönül Yolcuları". Basına hazırlayıp da yayınlanmayan şiir kştapları da az değildir. Araştırmacılar özel arşivinde "Divan-ı Şeref", "Bahar Dalları", "Hakikat Çiçekleri", "Telden Tele", "Mezar" başlıklı şiir kitaplarını bulmuşlardır.

Yazarlığa şiir ile başlayan Güzelyazıcı'nın eserleri arasında İslâm ilâhiyatı hakkında kaleme aldığı eserler daha fazladır. "Ehli Sünnet İnanışının Değişmez Metinleri"; "Fatih Minberinden Müminlere Hutbeler" (iki cilt); "Ruh Hakkında Söylenenler"; "Rüyalar ve Tabirler"; "Hakikat ve Görüşler" başlıklı derin incelemeleri zamanımızda da güncelliğini kaybetmiş değillerdir. Kaldı ki, arkasında basına hazır vaziyette bıraktığı ciltlerce kitapları okuyucularla buluşmayı beklemektedir.

Soydaş Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı'nın portresini Prof. Dr. Kemal Yaşaroğlu'nun merhumun çok yönlü hizmetleri, sanatını özetleyip değerlendirmesi ile bitirmek istiyorum:

"Vakur duruşu, mütebessim yüzü, tertemiz beyaz sarığı ve cübbesi ile muhataplarında saygı uyandıran Abdurrahman Şeref Güzelyazıcı, İslâm ilimlerine hâkim, Doğu kültür ve irfanına vakıf iyi bir hatip ve başarılı bir şair idi. Çok iyi derecede Arapça, Farsça, Fransızca biliyordu. Onun çok yönlü yetiştirmsinde, son devir Osmanlı alim ve meşayihini, edip ve şairlerini yakından tanımasının önemli rolü vardır."

DR. İSMAİL CAMBAZOV GAZETECİ-YAZAR

XIII. TEMEL DİNÎ BİLGİLER MİLLÎ YARIŞMASI DÜZENLENDİ

Bu yıl onüçüncüsü düzenlenen Temel Dinî Bilgiler Millî Yarışmasına Kırcali Bölge Müftülüğü ev sahipliği yaptı. 3-5 Eylül 2019 tarihleri arasında Mestanlı İmam Hatip Lisesinde gerçekleştirilen yarışmaya ülke genelindeki 20 bölge müftülüğü tarafından düzenlenen yaz Kur'ân kurslarında eğitim gören toplam 76 çocuk katıldı. Daha önce yapılan bölge yarışmalarında finale kalan bu çocuklar, millî yarışmaya katılmaya hak kazandılar.

Bulgaristan Müslümanları Başmüftüsü Dr. Mustafa Hacı, Yüksek İslâm Şura Başkanı Vedat S. Ahmed, Başmüftü Yardımcısı Ahmed Hasanov, bölge müftüleri ve Türkiye'den misafirler yarışmanın şeref konukları arasında yer aldılar.

Yarışma, birincisi yazılı test usulü, ikincisi Kur'ân ayetlerinin okunmasıyla sözlü olmak üzere iki aşamalı yapıldı. Bilgi düzeyine göre katılımcılar dört seviyeye ayrıldı.

HASKÖY BÖLGE MÜFTÜLÜĞÜ NEPAL'DE SU KUYUSU AÇTI

Hasköy Bölge Müftülüğünün girişimiyle bölgedeki Müslüman halkın katkılarıyla Nepal'de yerel halka yardım etmek için iki yeni su kuyusu açıldı. Fakir halka temiz içme suyuna erişim sağlamak amacıyla Kurban Bayramında başlayan hayır kampanyası sonucunda gerçekleşen bu güzel hizmetle nice susuzlar suya kavuştu. İki haftalık kampanya esnasında toplanan maddî yardımlarla Nepal'in Siraha şehri ve Baryar Patti köyü olmak üzere iki yerleşim yerine Hasköy'den yardım eli uzatılarak İslâmî bir hassasiyet ortaya kondu.

ABD SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİNDEN BAŞMÜFTÜLÜĞE ZİYARET

4 Eylül 2019 tarihinde ABD Sofya Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Justin Friedman Başmüftülüğü ziyaret etti. Yeni Amerikan Büyükelçisinin göreve başlamasından önce yapılan nezaket ziyareti esnasında misafiri Başmüftü Dr. Mustafa Hacı ağırladı. ABD Sofya Büyükelçiliği ve Başmütfülük arasında uzun yıllardan beri devam eden iyi ilişkiler ve başarılı işbirliğinden dolayı Başmüftü Efendi misafirine teşekkür etti.

KOŞUKAVAKLI 22 YAŞINDAKİ GENÇ HAFIZ OLDU

15 Eylül 2019 tarihinde Koşukavak'taki tarihî Seyyidler camisinde hâfızlık merasimi düzenlendi. Madan'daki "Hafız Murad Hacı" Hafızlık Kursu'ndaki birkaç senelik eğitimin ardından Koşukavak bölgesinin Buk köyünden 22 yaşındaki Elyesa İlyas Emin'in resmen hâfız olduğu ilân edildi. Böylece bu azimli ve gayretli gencimiz Bulgaristan'daki hafizlar arasında şerefli yerini aldı.

Yaklaşık 1200 kişinin katıldığı merasime Kırcaali ve Smolyan bölge müftüleri, Koşukavak yerel idare temsilcileri, Madan Hafızlık Kursundaki genç hafızın hocaları ve sınıf arkadaşları, Yunanistan ve Türkiye'den gelen misafirler katıldı.

Брой 10 (298)
Октомври 2019
Година XXVII

ISSN: 1312-9872

Издател
МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство

Вид издание
Месечно, периодично

Редакционна колегия
Ведат С. Ахмед
Джемал Хатип
Д-р Исмаил Джамбазов
Д-р Кадир Мухаммед
Мурад Бошнак
Мухаммед Камбер

Технически редактор
Салих М. ШАБАНОВ

Контакти
София 1000
ул. „Братя Миладинови“ 27
Списание „Мюсюлмани“
Тел.: 02/ 981 60 01

Представителства
Мюсюлмански настоятелства
Районни мюфтийства

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Печат:
Sky Print

Абонаментни цени
Годишен: 24,00 лв.
Шестмесечен: 12,00 лв.

ПЕТЪЧНО ПОСЛАНИЕ

Ще ви разкажа един анекдот:

Един човек починал в петък. След като го погребали, синът му отишъл при ходжата и попитал:

– Баща ми почина в петък, нали ще бъде посрещнат добре оттатък?

Ходжата отговорил на въпроса с въпрос, при което между двамата се оформил следният диалог:

– Кланяше ли намаз?

– Не, но почина в петъчен ден!

– Играеше ли комар, пиеше ли?

– Да, но почина в петък!

– Лъжеше ли?

– Да, обаче почина в петък!

– Ходеше ли по жени?

– Да, но почина в петък!

При настоятелното повтаряне на петъка ходжата не можал да издържи и му отговорил:

– В петък няма да го пипат, но в събота ще го оправят!

***

Както вече казах, това е анекдот, но в него се крие доза истина.

Денят джума, петък, е един от дните на седмицата, но има специално значение за мюсюлманите. Той е най-превъзходният ден, над който изгрява слънцето, и седмичен празник за мюсюлманите. Този благословен ден таи духовни съкровища. В този ден мюсюлманите изявяват идентичността си. Именно затова Пейгамбера ни е съобщил, че се запечатва сърцето на човек, който без извинение пропуска три поредни джумаи.

Ние, мюсюлманите, вместо да се самоутешаваме, възгордяваме и себезалъгваме с това, че някой е починал „джума гюню“ или „джума акшам“, трябва да оползотворим петъчния ден, дори и петъчната нощ. По отношение на този ден Аллах отправя ясен призив към вярващите: когато чуете езана или настъпи времето за петъчен намаз, каквато и работа да имате, оставете я и тичайте към джамията. Но има поговорка, която гласи, че този, който няма намерение за намаз, не чува езана... Този, който няма да ходи на джума намаз, я няма да чуе езана, или ще има някаква спешна работа, я така, я онака... Аллах да ни опази!

Всъщност петъчният намаз не е за подценяване. Този, който се смята за мюсюлманин, трябва да се яви на този „парад“ – меляикетата да му свидетелстват, както и мюсюлманите! Събирането на джемаата за джума намаз е поставено от Аллах като условие за изразяване на самоличността на мюсюлманите и предусловие за солидарността между тях.

Именно затова нашите предци, осъзнавайки религиозното и социално значение, целейки да поддържат будно съзнанието за „джума“, са изградили една „петъчна култура“. Те са отдали голямо значение на нощта, за да посрещнат и прекарат петъчния ден в празнична атмосфера. Вписали са този ден в сърцата, украсявайки нощта му с четене на „Ясин“ и изобщо на Коран-и Керим, раздавали са мекици, погачи и др. В петъчните дни специално са правели баня, обличали се празнично, обявявали този празничен ден от минарето със „саля“ и все още в някои места се спазва тази култура. Някои „компютърни улеми“ може да рипнат срещу отделни елементи на „петъчната култура“, но именно така петъчният ден се превръща в празник. Иначе някои не осъзнават кога е станало джума, а други пропускат ползата от него, докато сърфират с телефоните си по време на хутбето.

Ако не оценим достойно петъчния ден, колкото и съобщения за джума да изпратим и публикуваме, няма да има полза, защото не сме разбрали посланието му.

Хаййе але-с-саля...

Ведат С. Ахмед

СЪДЪРЖАНИЕ

02 Бих искал да виждам повече филми, пиеси, а също и лите-ратурни произведения за тези събития
05 Притча
06 Джума: Денят, който прави вярващите уммет (общност)
08 Първата джума
10 Меляикетата слушат хутбето, нека и ние го слушаме!
12 Правила при опознаване на кандидатите за женитба и съдействието в това отношение
14 Палмира - спомен за една красива страна

За съдържанието на публикациите отговорност носят авторите им, а за обявите и рекламите – рекламодателите. • Уважаеми читатели, поради наличието на цитати от Свещения Коран и хадиси на страниците на списанието Ви молим да не го хвърляте на земята.

БИХ ИСКАЛ ДА ВИЖДАМ ПОВЕЧЕ ФИЛМИ, ПИЕСИ, А СЪЩО И ЛИТЕРАТУРНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ЗА ТЕЗИ СЪБИТИЯ

Интервю с Азиз Назми Шакир-Таш по повод 30 години от експулсирането на мюсюлмани от България

Азиз Назми Шакир-Таш е роден през 1973 г. в гр. Смолян. През 1997 г. завършва арабистика и тюркология в Софийския университет, а през 2004 г. защитава дисертация в Истанбулския университет. Известно време преподава турски език и ислямска култура във Висшия ислямски институт в София, а понастоящем преподава арабски език в Университета „Сабанджъ" в Истанбул.

Той е поет, преводач и научен работник. Пише на турски, български, английски и арабски език. Автор е на книгите „Повод за небе" (1993), „На 22" & „Апокриф за дъжд" (2004, 2007), „Adrianopol'den Edirne'ye" (2007), „Околосветска обиколка на липсата" (2016). Превел е около двадесет книги от турски, български, арабски, английски и руски. Участвал е в редица престижни международни четения и други литературни събития.

Тази година се навършват 30 години от експулсирането на мюсюлмани от България в Турция, наречено евфемистично „голямата екскурзия". Какви бяха причините правителството на Тодор Живков да прогони такъв голям брой мюсюлмани?

Пет години преди „голямата екскурзия", през зимата на 1984–1985 г., представители на висшия ешелон на Комунистическата партия дават нареждане за преименуването на българските граждани от турски произход. Броят на въпросните, според различни оценки, варира между 1 000 000 и 1 500 000, т.е. те представляват около 1/6 от цялото население на страната и са възприемани от тоталитарния режим като опасност за националната сигурност. Само за няколко месеца имената от арабски, персийски и турски произход на всички мюсюлмани са подменени с християнски или славянски. Преименуването, което властите официално наричат „възродителен процес", е последвано от дълга редица забрани и ограничения, засягащи основни човешки права. Забранява се употребата на турски език, обрязването, носенето на традиционно за представителите на мюсюлманската общност облекло, каквито са женските шалвари, мюсюлманските погребални ритуали са заменени със „социалистически". Накратко – гражданите нямат право да извършват каквито и да е действия, изразяващи тяхната турска или мюсюлманска идентичност. В началото на 1989 г. серия от масови протести, включващи гладни стачки и ежедневни писма, адресирани до управляващата Комунистическа партия, водят до сериозни сътресения на статуквото. Властите отговарят на гражданското недоволство с груба сила, арести и административни глоби. През май 1989 г. ситуацията ескалира. МВР започва да раздава сред турското население (което четири години по-рано е принуждавано да подписва декларации, че не желае да се изселва) формуляри за кандидатстване за задграничен паспорт – ясен знак, че от него се очаква да напусне страната. Българското правителство отваря границите за желаещите да „посетят" Република Турция. От началото на месец юни до края на август 370 000 „посетители" имигрират в Турция. Предполагам, че фиаското на „възродителния процес" е убедило Тодор Живков и компания, че мюсюлманите в България отхвърлят напълно политиката, насочена

към тяхното асимилиране, и единственият логичен начин държавата да се отърве от тях е те да бъдат принудени да я напуснат. Може грубо да заключим, че главната причина за „голямата екскурзия“ е фактът, че в началото на 80-те години на XX век, в сравнение със социалистическите си съседки, България е с най-нисък прираст и брой на населението. Статистиката от последните му преброявания сочи, че етническите българи намаляват (едва ли не в геометрична прогресия) и в близко бъдеще те ще загубят статута си на мнозинство.

Още преди експулсирането от 1989 г. десетки години българските мюсюлмани са подложени на тежка асимилационна политика. Откога датира тази политика и какво точно цели?

Тъжната предистория на тези събития води началото си от обявяването на независимостта на България след колапса на османското управление на Балканите. Асимилационната политика, провеждана както от буржоазния, така и от комунистическия режим, е насочена главно към помаците, защото официалната теория за произхода им гласи, че те са потомци на етнически българи, подложени на насилствена ислямизация от страна на османските власти. През XX век те са подложени на четири кампании за преименуване (1912, 1942, 1962 и 1971–74 г.) и съответно четири пъти (1913, 1945, 1964 (частично) и 1990 г.) им е позволено да възстановят мюсюлманските си имена. Кампаниите от 1912 и 1942 г. са белязани от силния натиск на ортодоксални мисионери, целящи да ги християнизират. Въпреки факта, че турците винаги са били лоялни граждани, тяхната идентичност безпокои властите и бива възприемана като пречка за лелеяната от тях хомогенна нация с един език, една идеология (за предпочитане социалистическа) и общ комплект от културни традиции. В резултат по протежение на целия XX век турските училища, театри и медийни органи са закрити и всичко, носещо етикет „турски, -а, -о -и“, е ограничено или забранено. Режимът цели да държи мюсюлманите в напрежение и несигурност за физическото им оцеляване. Този метод се оказва особено успешен, защото години наред той подхранва идеята, че единственото сигурно място, на което може да се живее нормално и свободно да бъде практикуван ислямът, е Турция. Предвид това, че повечето мюсюлмани в България възприемат Мала Азия като своя „прародина“, за тях завръщането към нея, особено когато обстоятелствата го предполагат или налагат, е винаги възможен изход от ситуацията. Когато и да пожелае комунистическата власт да намали броя на местните мюсюлмани, тя увеличава упражнявания върху това население натиск, след който единственото ѝ нужно нещо е да даде ход на поредна изселническа кампания. Вследствие на тази „тактика“ през 1950–1951 г. 100 000, а в периода 1969–1978 г. 115 000 мюсюлмани потеглят към Турция.

Как турското правителство реагира при вида на хилядите български мюсюлмани, струпани на границата? Налице ли е солидарност със съдбата на събратята им, идващи от България?

Турското общество е добре информирано за случващото се в България. През 1987 г. Турската национална телевизия (TRT) заснема сериал със заглавие „Белене“, посветен на „възродителния процес“ и съдбата на политическите затворници мюсюлмани, изпратени в известния с лоша слава концентрационен лагер, намиращ се на едноименния дунавски остров. Година по-рано, по време на световното първенство по вдигане на тежести в Мелбърн, бъдещият олимпийски шампион (от Сеул, Барселона и Атланта) Наим Сюлейманов успява да се откопчи от наставниците си и да потърси убежище в турското посолство в Канбера. В Истанбул е посрещнат лично от президента Тургут Йозал и предвид световната си известност логично се превръща в един от основните символи на протеста на турците в България срещу „възродителния процес“, който по това време е в разгара си. За да откупи правото му да участва от нейно име на олимпиадата в Сеул през 1988 г., Турция плаща на България 1 милион щатски долара. Турция подготвя за жертвите на изселническата кампания от 1989 г. правна рамка, улесняваща натурализирането им в кратки срокове и при специални условия. Съответ-

но етническите турци, идващи от България, не само имат привилегирован достъп до съвременното общество на някогашната си родина, но и се възползват от програми за интеграция, настаняване, както и от курсове за професионално квалифициране и преквалифициране. Когато броят на „емигрантите“ излиза от контрол, турските власти преразглеждат политиката си за безвизово приемане на турци от България и спират да окуражават желаещите да се изселят. Няма да забравя сърцераздирателното сбогуване с близки роднини в този период. Предвид това, че при всички предишни изселнически кампании границите биваха затворени за дълги периоди от време, повечето от нас вярваха, че се виждаме за последен път. Спомням си как веднъж когато баща ми придружи майката на майка ми и неин брат със семейството му, заради километричните опашки им беше отнело цяла седмица да достигнат до границата. По това време хората не разполагаха с никакви средства за комуникация и никой не знаеше какво точно се случва с потеглилите към ГКПП Капъкуле.

▶ ***Как си обяснявате факта, че въпреки безпрецедентното по мащаби изселване липсват адекватен по обем академичен интерес и посветени на това събитие научни изследвания?***

С цялото ми уважение към академичната общност ще кажа, че българското общество се нуждае преди всичко от политическо внимание и воля да признае, че извършеното е било грешка (или ако щете го наречете „грях“) и неприемливо. Нито една политическа сила, или пряк участник в събитията, все още не е поела или понесла отговорността за случилото се. Също така са налице опити от страна на медийни органи за представяне на случилото се като нещо невинно. Дори сме свидетели на казуси, напомнящи асимилационните практики от близкото минало. Точно преди година една от най-големите български общини официално подмени турските и арабски имена на 868 местности с български топоними, които никога не са съществували. Въпреки официалната жалба, подадена от Главно мюфтийство до съда, и реакциите на множество неправителствени организации Върховният касационен съд определи промяната на имената като законна. През последните години броят на сериозните научни изследвания, посветени на асимилаторската политика по времето на социализма и масовото изселване от 1989 г., като че ли се увеличава, но те, разбираемо, достигат до твърде ограничен кръг читатели. По-скоро бих предпочел да виждам повече документални и игрални филми, пиеси, а също и литературни произведения за споменатите събития.

▶ ***Няколко години след „голямата екскурзия“ мюсюлманите в Босна и Херцеговина са подложени на геноцид и етническо прочистване. Когато разглеждаме тези събития от днешна гледна точка, виждате ли връзка между съдбата на балканските мюсюлмани и православните им съседи?***

Съдбата на босненските ни сестри и братя беше далеч по-трагична. Наистина са налице негативни асоциации и могат да бъдат открити множество паралели, но (най-малкото в случая с България) не смятам, че православието имаше вземане-даване с плановете за прочистване, на което бяха подложени мюсюлманите. Тъй като религията беше обявена за „опиум на народите“, комунистическият режим беше не само против исляма, но и против християнството и се опитваше да подмени религиозните вярвания и практики със социалистически такива. Съдбата на балканските мюсюлмани и в Югославия, и в България беше функция на злото, наречено политика, и на онези, които я използват като средство за управляване на физическите аспекти на света.

ИНТЕРВЮТО ВЗЕ: **ХАРУН КАРЧИЧ**

ПРИТЧА

Пътник огладнял поиска хляб.
Имахме два топли
и един от миналите дни.
Верен на човешкия си нрав –
сухия му дадох.
През нощта сънувах татко.
Уморен и гладен ми се стори,
та предложих му да хапне.
Той отказа: „Синко,
оня сух хляб, дето ми го даде,
във торбата ми е още...“

Фикри Шюкрю
(1942–1983)

ДЖУМА:
ДЕНЯТ, КОЙТО ПРАВИ ВЯРВАЩИТЕ УММЕТ (ОБЩНОСТ)

Д-Р АХМЕД ЛЮТОВ,
ЕКСПЕРТ ОТДЕЛ „ВЪТРЕШЕН ОДИТ“

Хората по света живеят на общности и в общества и има общи неща, които ги обединяват и сплотяват. Те имат нужда през определено време да се събират и да разговарят по темите, засягащи общността и обществото. Това се отнася и за мюсюлманите и общността, в която живеят. Те имат нужда един път седмично да бъдат заедно, да се видят, да споделят и обсъдят радостите, проблемите, чувствата на хората и общността си. Именно това е една от целите на ибадета джума намаз.

Друга негова цел е да се разкажат и разяснят някои от основните неща в религията. Да се отбележат значими дати от историята, за да се поучат.

Заради тези особености петъчният намаз превръща деня в празник за вярващите. Поради значението на деня се изисква мюсюлманинът в този ден да се изчисти, да задели време за това, и то не само за тялото, но и за душата. Той трябва да се подготви за среща както с Аллах Теаля, така и с братята си мюсюлмани, за да се почувства част от тази общност и това общество. Това ще му даде възможност да споделимъка и радост, да поиска прошка. Защото всеизвестно е, че когато радостта се сподели, тя се увеличава, а когато мъката се сподели, тя намалява. Един път седмично човек има нужда от духовно презареждане.

Интересен е фактът, че има места в света, където поради многото хора, които искат да изпълнят петъчния си намаз, джамиите се препълват и част от мюсюлманите извършват молитвата си извън джамията – на улицата. Някои учени бяха направили предложение да бъдат определени ВИП зони за хора от „висшата класа“ или „интелигенцията“ и да им бъде запазено определено място в джамиите. Това предложение разгневи голяма част от ислямските учени и категорично бе отхвърлено. Причина за отхвърлянето бе, че това ще наруши една от основните цели на петъчния ден и намаз, а именно – да обединява и сплотява, без да има разделение на хората по богатство, социално положение, престиж, етнос, цвят на кожата и други критерии. На джума намаз застават рамо до рамо мюсюлмани от всички слоеве на обществото, за да покажат разбиране един към друг в името на Аллах и да се сплотят. Пред Аллах всички са равни, само по-преданите са на по-високо ниво пред Аллах Теаля. Именно по този начин мюсюлманите ще се почувстват истински братя, като се постараят да разберат брата до себе си. Богатият може да усети нуждата да помогне на бедния, който може да се окаже до него по време на петъчния намаз.

Другата причина да бъдат заедно мюсюлманите е да научат неща, свързани с религията като наука, или фетви, издадени от учените, които имат отношение към цялата мюсюлманска общност; знания, които сплотяват и обединяват всички мюсюлмани; дейности, които правят мюсюлманите общност и формират обществото; мероприятия, които засягат и обединяват цялата мюсюлманска общност. Да се информират за положението на обществото, в което живеят. Да не са егоцентрични и да мислят повече за братята си мюсюлмани. Защото знаем, че всички мюсюлмани са братя. Те са като едно тяло и когато един от органите на това тяло е неразположен, цялото тяло изпитва

болка. Или да си представим мюсюлманите като тухли, които изграждат определена сграда, и когато те не са сплотени и не се застъпват, тази сграда губи своята здравина и устойчивост и по-лесно се руши. Именно петъчният намаз играе обединяваща, сплотяваща и заздравяваща роля за мюсюлманското общество. Това е и причината да бъде със задължителен характер и да се изпълнява в джамиите заедно с джемаат.

„О, вярващи, щом се призове за молитвата в петъчния ден, устремете се към споменаването на Аллах и оставете търговията! Това е най-доброто за вас, ако знаете. И щом молитвата завърши, разпръснете се по земята и търсете благодат от Аллах, и често споменавайте Аллах, за да сполучите!“ (ел-Джума, 62: 9–10).

Този айет показва, че джума намаз е по-важен и от търговията, която е основен поминък за някои мюсюлмани. Тоест материалните блага и печалби остават на втори план. На първи план излиза духовната печалба от петъчния намаз. Това е призив да оставим материалното и да се насочим към духовното, което е вечното. Защото след смъртта материалното остава на този свят – колкото и любимо да е било, човек се разделя с него.

Както знаете, при приключване на хутбето всеки петък се изрича следният айет: ***„Аллах повелява справедливост и благодетелност, и поддържане на връзките с роднините, и възбранява покварата и отреченото, и гнета. Наставлява ви Той, за да се поучите“*** (ен-Нахл, 16: 90). Тоест петъчният намаз завършва с най-важните наставления по въпроси, с които се сблъскваме всеки ден, а именно справедливостта при отношенията ни с другите хора. Да бъдем не само справедливи, но и благодетелни. Да не забравяме близките и роднините си. Защото това са основните съставни елементи на обществото. Това ни сплотява и ни прави съпричастни към проблемите и радостите на хората. Като се забранява точно обратното – покварата, отреченото и гнетът, нещата, които са причина за разпада на обществото. Това е показател за величието и милостта на Създателя към созданията си. Когато човек извлече поука от тези основни неща в живота, може да постигне истинско щастие и удовлетворение. Човек е грешен и понякога се отдалечава от някои основни изисквания на живота, затова, за да си напомнят някои истини, Аллах повелява мюсюлманите да се събират един път седмично за петъчния намаз, който е със задължителен характер. Здравото общество, неговото поддържане и развитие, ще е възможно само като се заздравяват връзките между изграждащите го части. Нека не забравяме, че „не е истински вярващ този, който не желае за брата мюсюлманин това, което желае за себе си“.

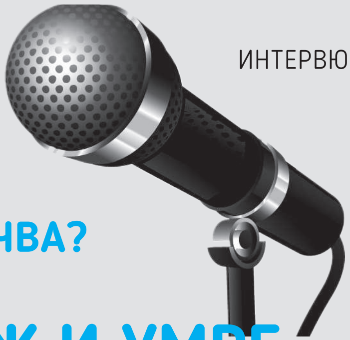

КАКВО СЕ СЛУЧВА?

...С ХАДЖ И УМРЕ

Отговаря Джемал Иса, експерт отдел „Хадж“

▶ *Уважаеми г-н Иса, приключихте успешно сезона за хадж 2019 г. Какво се случва с хаджилъка?*

На първо място изказвам благодарността си към Всевишния Аллах за дадената възможност на мюсюлманите да посетят отново свещените земи в Мекка и Медина и да изпълнят една от петте основи на исляма – хаджа. Както ви е известно, поклонението хадж е ибадет, който се извършва в Свещената Мекка в определено време. Главно мюфтийство – както всяка година, така и през 2019 г. – организира и съдейства на мюсюлманите за изпълнението на това задължение. С организацията на Главно мюфтийство станаха хаджии 209 мъже и жени. В това число са мюсюлмани от България, както и наши сънародници, живеещи в Турция. Групата ни, която отпътува на 27 юли, бе придружавана от общо 10 ръководители – религиозни водачи и медицински екип. Тази година за разлика от предходните много млади семейства и младежи решиха да изпълнят своето поклонение, и то именно с организацията на Главно мюфтийство. С вълнение искам да спомена, че един от хаджиите в групата беше Хюсеин Мадански от смолянското село Чепинци, който изпълни хаджа като награда от добри хора за извършеното от него добро – построил е мост в родното си място със собствени усилия.

▶ *А колко време бяхте в Мекка и Медина?*

Престоят на поклонниците в град Мекка продължи 21 дена. Със съдействието на ръководителите всички обреди и задължения, свързани с хаджа, бяха извършени както трябва. След изпълняването на задължителните ибадети беше организирано посещение на всички исторически места в Мекка и околността. Престоят на поклонниците в Медина продължи 9 дена. Всички хаджии бяха откарани до историческите местности в Медина и околностите като Ухуд, гробището на шехидите, Къблетейн и др.

▶ *Какво се случва с поклонението умре?*

Отдел „Хадж“ към Главно мюфтийство планира към края на 2019 г. да организира второ поклонение умре за тази година. Първото поклонение бе извършено преди поклонението хадж, в него се включиха 33 поклонници. Също така планираме в началото на месец декември екскурзия до третия по святост мюсюлмански храм след тези в Мекка и Медина – Месджид-и Акса в Кудюс.

ПЪРВАТА ДЖУМА

ДЖЕМАЛ ХАТИП НАЧАЛНИК-ОТДЕЛ „ИЗДАТЕЛСТВО“

Рано сутринта, преди сабах намаз, Мехмед ага се надвеси над своя син, който сладко спеше в леглото си. Замисли се за момент…

Исмаил беше още много малък, почти навършил осем години. Дали да го вземе със себе си, или да го остави да се наспи?

Страшни години бяха тогава… Всичко религиозно се забраняваше със закон. Много от джамиите вече бяха разрушени, други затворени завинаги, а в онези, които тук-таме показно бяха оставени да работят, всичко се наблюдаваше строго. Много от хората се страхуваха дори да минат пред джамиите, а онези, които се кланяха в тях, го правеха само в петък, кланяха джума намаз…

Мехмед ага взе абдест, облече се и се приготви да излезе. Понечи да тръгне сам, но нещо отвътре – един странен глас – го възпираше, казвайки: „Кой ще научи това дете на религията му, ако нещо се случи с теб? Как ще намери пътя към джамията, ако ти не му го покажеш?“.

Върна се от прага и отново влезе в стаята на сина си:

– Исмаиле! Хайде, сине… Стани… Хайде, „Бисмиллях“! Стани, на джума ще отиваме. На джамия ще те карам, хайде, сине, „Бисмиллях“!

Исмаил сънено триеше очите си и се опитваше да разбере за какво го събуждат, но когато разбра, че ще тръгват на дълъг път, и то с баща му, скочи от леглото и се отправи към банята.

Взе абдест, облече се и ето – вече беше готов.

Кланяха сабах намаз вкъщи, излязоха и тръгнаха

към спирката в селото. По селските улици нямаше никой. Чуваха се само гласовете на петлите и другите животни в оборите. С първия автобус щяха да пътуват до близкия град, а оттам – с влак до столицата.

Зима беше и въпреки че парното в малкото купе работеше добре, Исмаил пак се гушкаше до баща си и се завиваше с топлата му ватенка. Гледаше през замъгления прозорец на тежкия влак и ето че овощните градини, тютюневите ниви, малките села и градове започнаха да се нижат едно подир друго... Едно, две, три...

Когато се събуди, вече бяха пристигнали в столицата, а зимното слънце стоеше почти в средата на ясното небе.

За първи път днес Исмаил щеше да кланя джума, и то в джамия с огромно кубе и минаре!

Трамваят ги беше оставил точно пред нея – велика и стара, много стара постройка, която според думите на баща му беше по-стара и от дядо му. В нея се влизаше не през голямата, централна порта, която по принцип беше именно за това, а през малка, нисичка вратичка, отворена под минарето... Като че ли някой искаше да каже на влизащите през нея: „Влезте скришом, сакън хаа, и никой да не ви забележи, че лошо ви се пише!“.

Но малкият Исмаил не се страхуваше и защо да се страхува? Та нали баща му беше с него! Разглеждаше с интерес красивите украси и надписи по високия купол на сградата, минбера, михраба и всичко останало в нея. Беше единственото дете в джамията, затова пък всички се заглеждаха в него. Някои го галеха по главата, а други казваха: „Машаллах, машаллах!“.

Това беше първата джума на Исмаил. Той усещаше някаква неописуема радост отвътре, затова никак не усети умората от дългия път, който ги отведе обратно до техния дом.

Минаха дълги години оттогава. Исмаил вече беше студент в столицата. Пак в един такъв петъчен ден всички негови състуденти и приятели се готвеха да отидат на общ обяд, който бяха запланували отдавна. Исмаил също щеше да присъства. Първоначално беше приел поканата на своите приятели, но сега го гризеше съвестта. Та нали днес е петък, нали трябваше да отиде на джума? Как така не се сети? Как сега ще им откаже?

Въпреки че всички те бяха мюсюлмани, досега не беше забелязал нито един от тях да влиза в джамията.

Седеше на малкия диван и мислеше. После тихичко си прошепна: „Хайде, Исмаиле, отиваме на джума!“. Изправи се и отиде в хола при тях:

– Знаете ли, днес е петък – каза той. – Днес е джума и всеки пълнолетен мюсюлманин като нас е длъжен да отиде на джамия... Някога баща ми, въпреки че тогава беше забранено, пътуваше часове наред, за да дойде дотук и да кланя джума намаз, после пак часове наред пътуваше, за да се върне обратно. А ние днес сме до джамията, входът е свободен и пак я пренебрегваме...

Очите му се насълзиха и той излезе от стаята. Взе абдест и се отправи към джамията. Вътре забеляза, че някои от неговите състуденти също са дошли. Зарадва се и за първи път от много време насам отново усети оная сладост, която беше изпитал в онзи далечен зимен ден...

Вдигна ръцете си към небесата и прошепна: „И повели твоят Господар – Аллах, да не служите другиму освен Нему и към родителите си да извършвате добрина! И ако единият от тях или и двамата достигнат старостта при теб, не им казвай дори и „Уф!“ и не ги навиквай, а се отнасяй добре към тях и им казвай ласкави слова! И от милосърдие спусни за тях крилото на смирението и кажи: „Господарю мой, помилвай ги, както и те ме отгледаха от малък!“ (ел-Исра, 17: 23–24).

ПЕТЪЧНИЯТ ДЕН

ДАУД МАДЖИР ИМАМ

В айет девети на сура Джума Аллах повелява: ***„Ей, вие вярващи, когато чуете зова за молитва в петъчния ден, бързайте да споменавате Аллах и оставете търговията (работата), това е по-добро за вас, ако вие знаете това“.***

Тук искам да обърна внимание на работата през този ден и онова, което се свързва с нея. Съдейки по думите в айета, работата в този ден не е забранена, както претендират някои хора. Тя не е забранена нито преди намаза, нито след него. Забраната важи за точно определено време, а именно времето за намаз (молитва). Тази забрана е валидна за всички, на които им е задължение да кланят този намаз, а изискванията за това са:

1. да бъде мюсюлманин;
2. да е мукеллеф (вменяем според исляма);
3. да е здрав;
4. да не е пленник;
5. да не е пътник;
6. да е мъж.

Следователно, ако някой, който отговаря на тези условия, по време на намаза работи, търгува или извършва каквато и да било дейност в това време, то придобитото е смесено с харам. Защото по-голямата част от ислямските учени смятат, че айетът подчертава точно това. А другата опасност, която грози тези хора, е по-тежка, защото Пратеника (с.а.с.) в хадис казва: *„Онзи от вас, който без причина пропусне три петъка, Аллах му запечатва сърцето“* (Тирмизи, Ебу Давуд, Ахмед б. Ханбел и др.). В друго предание се казва, че такъв човек *„се отстрелва от исляма като стрела от лък“*.

МЕЛЯИКЕТАТА СЛУШАТ ХУТБЕТО, НЕКА И НИЕ ГО СЛУШАМЕ!

МУРАД БОШНАК РАЙОНЕН МЮФТИЯ НА ПЛЕВЕН

Настъпването на петъчния ден е причина вярващите да оставят ежедневните си задължения и да се подготвят за предстоящия джума намаз. Затварят се магазини, прекратяват се търговията, строителството, изоставя се всичко и всички лека-полека се подготвят за прекрасния и превъзходен празничен намаз. Това е денят, в който не само че не трябва да се работи, а дори е мекрух да се говее (нафиле) именно поради причината да се прави повече зикир и ибадет на Всевишния Аллах. Вярващите са наясно, че този ден е най-прекрасният, в който слънцето изгрява, наясно са, че в този ден има специален момент, в който, ако се помолят, дуата им ще бъде приета. Затова всички отрано се подготвят и максимално се стараят да се възползват от всичките му предимства.

Украсата на този ден, неговата

същност със сигурност е навременното отиване в джамията, слушането на хутбето и кланянето на джума намаз според изискванията на исляма. Джумата символизира единството, сплотеността и братството между мюсюлманите. Това е денят, който е запазен за уммета. Не бива да се допуска безпричинно изоставяне на този намаз, не бива да се допуска попадане в групата, чиито сърца ще бъдат запечатани за светлината на исляма и ще потънат в мрак.

В този ден меляикетата са на вратите на джамиите и записват всички идващи до момента, в който хатибът се качи на минбера и започне с хутбето. Тогава те затварят дефтерите и **почват да слушат хутбето.** Поради тази причина вярващият идва навреме, кланя сюннет намаза, сяда и внимателно слуша хутбето на хатиба – посланието, което се отправя всеки петъчен ден. Затова всички присъстващи на този намаз трябва да вземат пример от меляикетата и заедно с тях внимателно да слушат седмичното послание на хатиба.

Много често се случва хора, без да се съобразяват, да пренебрегват правилата и да говорят по време на петъчното хутбе. Нека обърнем внимание на думите на Пратеника (с.а.с.), който е казвал: *„Който говори на джума,* докато имамът изнася хутбето, той е като магаре, което носи книги, а който каже на друг да мълчи – и той няма джума".

В друг хадис Пратеника (с.а.с.) ни информира относно същността на хората, които отиват на джума намаз, като казва: „На джума идват три вида хора: човек, който е дошъл на джума да си поиграе (позабавлява), и това е всичко, което ще спечели от своята джума. Вторият човек е дошъл на джума и се моли на Аллах и Аллах, ако пожелае, ще приеме дуата му, а ако не – ще му я отхвърли. Третият човек е дошъл на джума, мълчи и слуша внимателно, не прескача мюсюлманите и не безпокои никого. За него джумата е изкупление на греховете до следващата джума и още три дни след това. Така е защото Всевишния Аллах казва: „Който дойде с добрина, ще получи десет като нея".

> В съдния ден няма да има оправдание за онзи, който е бил на джума намаз и поради нехайство не е чул за религията и правилата, посочени от Аллах (дж.дж.). А онзи, който е чул, трябва да се постарае да приложи чутото, да го изнесе навън от джамията, да го разнесе по улици и домове, да бъде шахид (свидетел) за този ден, за да бъде джумата му пълноценна.

Днес при присъствието на джума намаз, най-вече в частта на хутбето, ставаме свидетели на разговори между хората в сафовете, други спокойно разглеждат нещо в мобилните си телефони, най-вероятно са в социалните мрежи. Трети дори стоят изправени и разговарят помежду си, докато имамът не слезе от минбера и не започне с намаза. Жалко!

Пратеника (с.а.с.) е казал: „Който се приближи до имама и слуша какво говори, без да си играе и да се занимава с нещо друго, ще получи две награди. Който се приближи до имама и се занимава с безсмислени неща и не слуша какво говори имамът, *за него* ще има две наказания. И ако другият го предупреди, *казвайки* „по-тихо", *за да* замълчи, *той също ще* е проговорил. Който говори е безотговорен, а който е безотговорен, няма джума".

Много неща, които се вършат от някои наши братя, попадат в групата, описани в хадиса на Мухаммед (с.а.с.), а това е неуважение към същността на петъчния намаз. Неуважение към имам-хатиба и неуважение към останалите мюсюлмани, които са свели глави и съсредоточено слушат наставленията и посланията от минбера.

Тези правила са определени за доброто на мюсюлманската общност. Когато идват на джума намаз, мюсюлманите трябва да чуят посланието на Аллах (дж.ш.) и на Мухаммед (с.а.с.). От минбера се цитират айети от Свещения Коран и хадиси на Пратеника (с.а.с.). Всеки мюсюлманин трябва внимателно да чуе седмичното послание, да разбере за проблемите и да се опита да допринесе за тяхното разрешаване. Това е целта на петъчното хутбе. Когато хатибът започне да говори, да бъдем смирени като меляикетата и заедно с тях внимателно да попиваме всичко, изречено от него, след което да размишляваме върху казаното и по възможност да го предадем на нашите близки, да им разкажем и най-вече да го приложим в нашия живот.

Знайте, че петъчното хутбе е доказателство за нас или против нас. В съдния ден няма да има оправдание за онзи, който е бил на джума намаз и поради нехайство не е чул за религията и правилата, посочени от Аллах (дж.дж.). А онзи, който е чул, трябва да се постарае да приложи чутото, да го изнесе навън от джамията, да го разнесе по улици и домове, да бъде шахид (свидетел) за този ден, за да бъде джумата му пълноценна.

Д-Р МУСТАФА ХАДЖИ ГЛАВЕН МЮФТИЯ

ПРАВИЛА ПРИ ОПОЗНАВАНЕ НА КАНДИДАТИТЕ ЗА ЖЕНИТБА

> *Хадисът, в който Мухаммед (с.а.с.) пита сгодилия се Мугире ибн Шубе: „Видя ли годеницата си?“. Когато отговорът бил „не“, Мухаммед (с.а.с.) му казал: „Виж я, така ще се заобичате повече“ (Тирмизи).*

Едно от високите качества на ислямското възпитание е всеки един да бъде честен с другия, това особено важи за взаимоотношенията между кандидатите за женитба. Ако в такова взаимоотношение има нещо, което една от страните смята, че няма да се хареса на партньора му, трябва да му го каже искрено. Това намалява риска от бъдещи семейни проблеми, а и нещо повече – ако и двамата са така честни и искрени един към друг, доверието между тях се засилва, което спомага за доброто съжителство в бъдеще. Разбира се, всеки един от кандидат-съпрузите може да разпитва за ответната страна, но тази постъпка трябва да бъде съобразена с ислямските норми. Тези изисквания могат да бъдат систематизирани така:

1. Да се разпитва за момичето или момчето с намерение да се осъществи женитба, а не да се злослови.

2. Този, който се интересува от положението на момичето, да очаква положителен отговор при предложение за женитба. Ако знае, че при предложение за женитба отговорът ще бъде отрицателен, няма смисъл да разпитва за нея. Същото важи и за момичето.

3. Да се интересува само от въпросите, които касаят годежа и женитбата, а не да се разпитва за въпроси извън тази цел.

4. Този, който обяснява положението на момичето, също трябва да се старае да бъде кратък и да не се впуска в подробности, както и по възможност да не използва директни и уронващи престижа изрази, а да се изразява индиректно, като например: „Такива жени имат такива и такива недостатъци, ако мъжете са съгласни да ги приемат, може да се

оженят за тях“ и пр.

5. Този, който обяснява положението на момичето, да наставлява момчето заради Аллах, а не за да се прави на голям познавач на хората.

6. Този, който играе посредническа роля в случая, да не бъде в лоши отношения с която и да е от страните или да не говори лошо за някоя от тях с цел да провали годежа или женитбата.

СРЕЩА МЕЖДУ ГОДЕНИКА И ГОДЕНИЦАТА

Това също е въпрос, който на някои може да изглежда излишен, но това са принципи, които трябва да се знаят, или най-малкото да се изучават, та дано един ден нашето общество се върне към тях и ги приложи в живота.

Становището на учените е, че мъж може да вижда годеницата си, ако въпросните срещи отговарят на условията на шериата. Доказателства за позволеността на срещите са:

Хадисът, в който Мухаммед (с.а.с.) пита сгодилия се Мугире ибн Шубе: *„Видя ли годеницата си?“*. Когато отговорът бил „не“, Мухаммед (с.а.с.) му казал: *„Виж я, така ще се заобичате повече“* (Тирмизи).

В друг хадис Мухаммед (с.а.с.) казва: *„Когато някой от вас се сгоди, ако може да види годеницата си, нека я види“* (Ахмед и Несаи, Нейл-юл-евтар, 6/125).

Срещата между кандидат-съпрузите е най-добрият начин за запознанство, което улеснява съжителството след женитбата. Условията за осъществяване на среща са:

1. Женитбата с жената да бъде позволена, т.е. жената да не бъде омъжена или роднина на въпросния мъж, или пък да няма други пречки, които да не позволяват да се осъществи брак.

2. Целта на срещата да бъде бъдеща женитба. Ако се срещат, но нямат намерение да се женят, това не е позволено.

3. Срещата да не цели полово удоволствие, а запознанство.

4. Мъжът да бъде в състояние да се ожени – както физически, така и финансово.

5. Мъжът да види само лицето на годеницата си и ръцете до китките, или само тези части на тялото, които позволява шериатът.

6. Срещата трябва да бъде в рамките на приемливи условия:

Когато се срещат и се гледат, това да става по естествен начин, а не единият да притеснява другия или да го унижава. Заедно с това срещата да стане в присъствието на близък мъж на жената като баща ѝ или брат ѝ.

ДЖУМА НАМАЗ

Какво е религиозното постановление за джума намаз?

Джума (петъчният) намаз е индивидуално задължение, т.е. фарз-и айн. Задължителността му е установена с Корана, сюннета и иджмата (единодушието на мюсюлманските учени). Всевишния Аллах повелява: ***„О, вярващи, щом се призове за намаз в петъчния ден, устремете се към споменаването на Аллах и оставете търговията! Това е най-доброто за вас, ако знаете“*** (ел-Джума, 62: 9). А Пейгамбера (с.а.с.) е казал: *„Джума намазът е задължителен за всеки мюсюлманин, достигнал полова зрялост“* (Ебу Давуд, Бейхаки). Петъчният намаз е кланян от всички мюсюлмани още от времето на Пейгамбера (с.а.с.) до днес и няма никакво разногласие между тях, че той е фарз.

Колко рекята е джумата?

Фарзът на джума намаза е два рекята. Освен това има четири рекята преди фарза и четири след него, които са сюннет (Касани, Бедаи, I, 285).

Според имам Ебу Юсуф и имам Мухаммед сюннетът след фарза е общо шест рекята, четири рекята с един селям и още два с отделен селям. Това виждане се предава от Хазрети Али (р.а.) (вж. Касани, Бедаи, I, 285).

Какъв намаз е зухр-и ахир и трябва ли да се кланя след джума намаз?

Зухр-и ахир буквално означава „последният обеден намаз“. Вземайки предвид обстоятелството, че в едно населено място не може да се кланя джума намаз в повече от една джамия, някои от мюсюлманските учени предложили за всеки случай да се кланят още четири рекята, тоест поради вероятността да не бъде изпълнен фарз на последния обеден намаз.

Този намаз от четири рекята не е част от джума намаза. В преданията, дошли от Пейгамбера (с.а.с.) и неговите сахабии, не се споменава за намаз с подобно наименование.

И все пак Аллах Теаля знае най-добре!

ПЛАМЪК ЗАНЕВ ЖУРНАЛИСТ

ТУК БУШУВАШЕ ВОЙНАТА – 3

ПАЛМИРА

СПОМЕН ЗА ЕДНА КРАСИВА СТРАНА

След връщането ми от пътуването до Алепо и Хама моите домакини не ме оставиха да си почина нито ден и казаха, че на всяка цена трябва да ме заведат да посетя манастира „Богородицата от Сидная", който бил един от най-старите в света – още отпреди Дамаск да бъде завладян от арабите – и в него имало много, ама много чудотворна икона на Дева Мария. Нямаше как да им откажа – бях гост. Когато чуя, че някоя икона някъде е чудотворна, винаги се сещам за думите, казани от папа Григорий на събора през 650 година – че „в иконите няма нищо свръхестествено, те са само образите на нашите първоучители". Изказване, което впоследствие е било обявено за еретично от църквата. Самият манастир представлява едва ли не крепост в скалите, до която се стига по повече от сто стъпала. Видях я иконата – рисунка като десетките други, които бяха поставени по стените.

На следващия ден се стегнах отново за път: сега целта ми беше да посетя град Палмира. Щях да пътувам с влак до град Хомс и оттам с автобус. Влакът – приятен, още със сядането кондукторът ми връчи чифт слушалки и ми обясни как се включва във влакова радиоуредба и с тъга си спомних за времето, когато нашите бързи влакове бяха също така озвучени и на всяка гара радиооператорът даваше кратко съобщение за забележителностите на населеното място и какви връзки и закъде могат да бъдат направени от тази гара.

Влакът и тук спря на някакво разстояние извън града. За да се придвижа до автогарата, трябваше да използвам маршрутка. Не можех да не се възхитя на отзивчивостта на сирийците, от човек на човек ме предаваха и ме водеха за ръка до гишето за билети. Имах скритото желание да посетя и средновековната крепост „Крак дьо Шевалие", която е на около 60 километра от Хомс, но се оказа, че дотам транспортът е с такси или от бюро – групово. Бях принуден да се откажа от този си мерак, а крепостта си заслужава да бъде посетена. Тя е образец на военната архитектура от този период и е построена от рицарите хоспиталиери. Крепостта е била оградена с крепостна стена с множество кули, като до днес се е запазила само малка част от тази стена, докато самата крепост е в отлично състояние. Считала се е за непревземаема и единствен султан Байбарс е успял да я превземе.

„Крак дьо Шевалие"

Автобус с климатик, луксозен и пак евтин – 2,50 лв. за три часа пътуване, вече напълно ми се объркаха

понятията за цени. Първото нещо, което направих в Палмира, беше да проверя как ще се придвижа обратно – оказа се, че има директен автобус до Дамаск, и веднага си взех билет за след обяда.

Палмира е бил един от най-богатите и модерни градове в древността и съгласно библейското предание е бил основан от самия Соломон.

Никой не се наема да каже кога точно е бил основан този град, но първите писмени сведения за него са открити на глинени таблички, чиято възраст е датирана на 1800 години преди новата ера. В превод от арамейски език името Палмира означава „непобедим град".

Последният владетел на Палмира била царица Зенобия. Макар че в превод името му означава „непобедим", Александър Македонски при завръщането си от похода до Индия (около 330 г. пр.н.е.) успява да го превземе и като „цивилизовани" римляни се постарали да го разрушат, но явно времето не им стигнало и сега при навлизане в града ни посреща внушителният Тетрапилон. Той представлява четири масивни фундамента, на които са поставени пак по четири масивни колони с височина 17 метра, завършващи с плоски каменни плочи, на които са стояли четири статуи, които вероятно са заминали за Рим. От Тетрапилона започва главната улица, или една от главните, с 375 каменни колони. Гледката към улицата с колоните е невероятна и трудно може да си представи човек движението на хора и кервани със стока по тази улица, а такова е имало, защото колоните са ограждали отделни магазинчета. Чувствах се като победител, защото колко българи са посетили Палмира? И затова си позволих да мина през „Триумфалната арка". Тя е единствената в света триумфална арка с три арки и височината на най-високата са само „скромните" 20 метра. Скулптури от каменни лъвове с разтворени уста украсяват арката. „Цивилизованите" римляни не са успели да я разрушат, но това сега направиха бойците от ДАЕШ. Напълно запазеният амфитеатър показва, че Палмира е бил и културен център, и от ДАЕШ тук „културно" масово са екзекутирали пленени сирийски бойци и граждани от града.

Вече беше минал обяд, а само в една малка част от града бях надникнал и затова, забързан, поех към храма на Баал (бог на Слънцето). Не беше много запазен, но от това, което беше останало, личеше, че култът към Слънцето е бил на голяма висота.

Тук се сблъсках с необичаен погребален ритуал – починалите не ги погребвали в земята, а ги поставяли в специални каменни урни, но за разлика от тези, в които при нас поставят праха на починалия, тук той бил поставян в целия му ръст. Тези погребални камери бяха подредени по същия начин както при нас, в блоковете са поставени пощенските кутии – една до друга и една над друга, и всичките те в специално изградени хранилища.

Погледнах със съжаление към хълма, който се издигаше над града, и крепостта на него, но времето летеше, а в Палмира имаше и исторически музей, който нямах желанието да пропусна. В музея влязох гратис, като си показах журналистическата карта, но ме предупредиха, че не е разрешено да се правят снимки. Разбира се, не го спазих това изискване, защото имаше доста интересни предмети, като например тук е било обичай, когато канят някого на гости, да му изпратят медна паричка. Не пропуснах да заснема такава необичайна покана за гостуване и разбира се, и много други интересни предмети и на излизане от музея, когато отидох при касата да си взема раничката, касиерът (тук тези длъжности се изпълняват от мъже) ми каза, че трябва да отида при директора на музея – явно пак бях оплел конците. Заведоха ме и той не беше сам, а имаше още един присъстващ. Това съвсем ме обърка, защото веднага през главата ми мина мисълта, че той може да е представител на полицията, и като знам, че страната е в извънредно положение, си ме хвана страхът. За мое учудване директорът се здрависа с мен, попита ме кафе или чай искам и това съвсем ме обърка, след което ме представи на другия присъстващ в кабинета – оказа се журналист от местния вестник. Бях станал медийна знаменитост. На арабско-френски се разбрахме, дадох кратка информация за вестника, чийто представител бях.

Разделихме се приятелски и си пожелахме аз пак да посетя Палмира за повече дни, а той да прескочи до България.

Побързах към спирката на автобуса, а тя беше едно невзрачно кафене, пред което имаше един скутер, на който преброих 15 фара.

Нямах повече време за разглеждане и побързах да се кача на автобуса. Обратният път не беше от приятните, защото попаднахме в пясъчна буря. Автобусът, макар и със затворени врати и прозорци, се напълни с фин пясък и зъбите в устата ми започнаха да скърцат.

Благополучно се прибрахме до Дамаск и се подготвих за следващия ден – предстоеше ми пътуване до крепостта „Баалбек" в Ливан.

„ДЖУМАЯ ДЖАМИЯ И ИМАРЕТ ДЖАМИЯ В ПЛОВДИВ“

КЕМАЛ РАШИД
ИМАМ НА ГР. КАРЛОВО, ИСТОРИК

Преди да кажа няколко думи за книгата „Джумая джамия и Имарет джамия в Пловдив: история, специфика и съвременно състояние“, която прочетох с голям интерес, бих искал да запозная аудиторията с личността на автора на този ценен труд. А именно – проф. д-р Любомир Миков, когото редовните читатели на списанието вече познават от интервюто с него, публикувано миналата година.

Той е роден през 1947 г. в гр. Лом. Завършил е СУ „Климент Охридски“ и от 1975 до 2015 г. работи в Института за фолклор при БАН. Професор, доктор по изкуствознание и доктор на историческите науки, Любомир Миков основно се занимава с изследване както на мюсюлманите алиани, така и на суфизма и на османската архитектура и изкуство – не само в България, но и на Балканите. Преподава в Нов български университет и в Националната художествена академия, където чете лекции по османска архитектура и изкуство. Автор е на още 14 книги и стотина статии и студии.

Още от самото начало, прочитайки заглавието на книгата, ни става ясно, че ще се запознаем с миналото, спецификите и съвременното състояние на „Джумая джамия“ и „Имарет джамия“ в гр. Пловдив. В уводната част на книгата авторът е направил исторически преглед на османското архитектурно наследство от мюсюлмански храмове в града, т.е. джамии и месджиди, които според някои изследователи са наброявали 78.

В книгата обект на изследване освен двете функциониращи джамии е и третата, а именно „Ташкьопрю джамия“, намираща се в махала Орта мезар в Пловдив. За съжаление, тя бе използвана дълги години като италиански ресторант, но от 2018 г. отново е собственост на Мюсюлманско изповедание чрез дарение.

В началото на Първа глава авторът обръща внимание на наименованието на „Джумая джамия“, както и на мястото на строежа ѝ, опровергавайки всякакви спекулации за изграждането ѝ на мястото на християнски храм. Освен това в тази част проф. Миков разглежда спорния въпрос около годината на построяването на джамията и базирайки се на различни източници и мнения на изследователи, приема, че тя е построена от султан Мурад II през 20-те или 30-те години на XV век, а не от неговия прадядо султан Мурад I.

В книгата си авторът описва ремонтните дейности и преустройствата на джамията. След това обръща внимание на интериора на „Джумая джамия“. Особен интерес представлява султанският махфил, или т.нар. хюнкяр махфили, какъвто е съхранен единствено и само в тази джамия. В „Джумая джамия“ има и мюеззин махфили, който също е описан от автора.

Проф. Миков дава описание и на шадравана вътре в джамията, който е премахнат след последния ремонт през 2006–2008 г. Авторът споменава и махфила – балкона, разположен по цялата дължина на северозападната стена на джамията. Той представя и минбера и михраба, които са важни елементи от джамийския интериор, както и спецификите на декорацията му. Последните страници от тази глава са насочени към външния облик на храма и минарето му.

Втората глава от книгата е посветена на „Имарет джамия“. Още в началото авторът дава исторически сведения за джамията: кой я е построил и защо е наречена така. Тук проф. Миков прави едно уточнение – че Шехабеддин паша няма роднинска връзка с Лала Шахин паша, за които има легенда, че са баща и син.

В текста е обърнато внимание на функционирането и съдбата на имарета – благотворителен приют, който съществувал до края на 30-те години на XX век.

По план джамията има форма на обърната буква „Т“, поради което принадлежи към групата на т.нар. завие джамии. С термина „завие“ са обозначени джамии, в които е имало обособено място или помещения за изучаване на кораничните науки, пише авторът. За щастие, е запазен строителният надпис на джамията на Шехабеддин паша, от който става ясно, че „Имарет джамия“ е построена през 1444–45 година

Проф. Миков обръща внимание на корпуса и покривната конструкция на джамията. Минарето ѝ според декорацията му е от групата на „йивли“ минарета.

След описанието на религиозните, архитектурните и художествените специфики на „Имарет джамия“ авторът предава и легендата за нейното изграждане, като посочва, че тя представлява фолклорен елемент, неотговарящ на действителността. Като изкуствовед, проф. Миков изтъква, че този храм е вдъхновил прочути български художници от миналото, които са му посветили свои платна, като Златю Бояджиев, Цанко Лавренов, Антон Митов и др.

В приложението са поместени 78 снимки, които са неотлъчна част от тази книга, даващи визуална представа за написаното в текста.

Съдържанието, оформлението и стилът със сигурност сочат, че „Джумая джамия и Имарет джамия в Пловдив“ е задълбочено изследване от обзорен характер, обобщаващо всички важни свидетелства и проучвания за двата големи мюсюлмански храма на Пловдив, и по научните критерии отговаря на изискванията за студия, отпечатана в отделно книжно тяло. Едно достойно четиво, което с удоволствие ви предлагам да прочетете.

Момичето, което рече: Аз имам право!

ЮЗЛЕМ ТЕФИКОВА ЖУРНАЛИСТ

ЕМИНЕ ШАМАТАРЕВА

Емине Шаматарева е известна на мнозина в България. Хората знаят, че тя живее в сатовчанското село Вълкосел. Знаят, че на 15-годишна възраст изведнъж започва да носи забрадка в училище. Всъщност това става, след като Емине завършва осми клас. През лятото решава да си сложи забрадка. В началото на учебната 2015/2016 година Емине подава документи в СОУ „Христо Ботев" – с. Вълкосел. Приемат я със забрадка!

Но със забрадката си Емине не е по-различна от останалите ученици. Обича да чете, примерна ученичка е, любимият ѝ предмет в училище е биологията. Има желание да следва в Благоевградския университет.

Обаче след няколко дена, по думите на баща ѝ Ресим Шаматарев, „се сещат, че всъщност тази ученичка носи забрадка!". Молят бащата „да накара дъщеря си да си свали забрадката". Той отговаря: „Нито съм я накарал да си я сложи, нито ще я накарам да я свали, това си е нейно решение, има право да си води своя религиозен, духовен и социален живот, както тя си пожелае". Директорът заявява, че ще предприеме мерки за свалянето на забрадката. Питат Емине: „Насила ли те накараха да си сложиш забрадката?". Тя отговаря твърдо и решително: „Това е волята на Аллах и мой свободен избор!". Обръщат се пак към бащата. А той всеки път им казва: „Аз подкрепям дъщеря си в нейните решения!".

След това започват трудни дни за семейство Шаматареви. Но в тази история няма да говорим за трудности. А за това докъде може да стигне човек с вярата си. Вярата не е само убеждение, а съдържа знания и действия. Действия за този свят и действия за отвъдния свят.

Много от хората в днешно време живеят в незнание. Не познават дори най-малките си права. А за жалост, който не търси, не му се и дава. Значи в тази история имаме и търсене. Търсене и отстояване на права.

Питам Ресим Шаматарев: Значи, Вие твърдите, че един мюсюлманин трябва да познава и уважава законите на държавата, в която живее?

„Да, разбира се", казва той и продължава: „Ако не ги познава и не ги уважава, той не може да живее пълноценно в тази страна. Конституцията на Република България дава тези права на нас, мюсюлманите, всеки свободно да изповядва своята религия. А освен това – допълва Шаматарев – не бива да се смесват нещата при светско образование и религиозно облекло. Образованието е едно, религията – друго. Самият начин на преподаване се осъществява по светски начин, а не да се гледа облеклото на детето."

За Емине следва предупреждение за преместване в друго училище. Много хора я обиждат. Но тя не се отказва! „Бях силна! Семейството ми беше до мен!", спомня си момичето. След това ѝ налагат наказание „преместване в друго училище". Емине пак не се отказва!

Докато Емине остава вярна на своето решение, бащата от нейно име вече тръгва по съдилища да обжалва несправедливите наказания, налагани от училищното ръководство.

Емине продължава да посещава учебните занятия, като в същото време се водят дела.

Убеждаването и молбите към бащата продължават. Молят Ресим Шаматарев да накара дъщеря си да си свали забрадката. Но той твърдо отговаря: „Аз подкрепям дъщеря си в нейните решения!".

Към убеждаващите и молещите, освен ръководството на училището, се присъединяват още представители от общината, представители от „Закрила на детето" и така нататък...

Но колкото и решителна да е, все пак Емине е дете. Според баща ѝ „не ѝ беше лесно". А и той самият не ѝ казвал всички подробности. Винаги я уверявал, че е зад нея, че ще я подкрепя и ще си продължи образованието...

Освен това Шаматарев няма и адвокат. Сам си води защитата в съда. Защото според него: „Няма защо адвокат да ме защитава. Във всяко едно отношение те нарушават нещата."

Това се случва, въпреки че цялото население в селото и учителите в училището са мюсюлмани!

Дело след дело, до Страсбург!

Шаматарев продължава да върви с увереността, че с тези свои стъпки той защитава не само своята дъщеря Емине Шаматарева, но и всички дъщери, които искат да бъдат себе си, да практикуват религията си...

Емине сега е на 18 години. Ходи на училище. Продължава да носи забрадка. Защитава своето право и правото на всички момичета като нея. И смята, че „да бъдеш себе си, това е победа!".

ТЪРЖЕСТВЕНО ОТКРИВАНЕ НА НОВАТА УЧЕБНА ГОДИНА

С празнична програма на 16 септември 2019 г. тържествено бе открита новата 2019/2020 учебна година в Духовно училище „Нювваб“ в Шумен. 120 ученици, от които 21 осмокласници, с трепет и вълнение прекрачиха прага на вековното духовно училище.

Директорът на учебното заведение Шериф Хюсню поздрави учениците по случай първия учебен ден и пожела на всички присъстващи успешна учебна година.

Официални гости в празничния ден бяха председателят на Висшия мюсюлмански съвет Ведат С. Ахмед и районните мюфтии на Шумен, Варна и Сливен.

ПЪРВА КОПКА НА ДЖАМИЯ В ГР. СЛАВЯНОВО

След дълго очакване на 11 септември 2019 г. с първа копка официално беше стартиран проектът по изграждането на джамия в град Славяново, Плевенско. На официалната церемония присъстваха главният мюфтия д-р Мустафа Хаджи, заместникът му Бирали Бирали, както и основният инициатор и организатор на събитието – районният мюфтия на Плевен Мурад Бошнак. Церемонията беше уважена от местни политици, общественици и граждани от област Плевен.

30 ГОДИНИ ОТ ПРИНУДИТЕЛНОТО ИЗСЕЛВАНЕ НА ТУРЦИТЕ ОТ БЪЛГАРИЯ

В турския областен град Коджаели се проведоха редица мероприятия по случай 30-годишнината от принудителното изселване на българските турци през 1989 година. По този повод на 28 септември 2019 г. неправителствената изселническа организация с подкрепата на Турската държавна агенция за турците зад граница организира конференция. На нея с доклади и презентации участваха представители на академичните среди от Турция и България. Председателят на Висшия мюсюлмански съвет Ведат С. Ахмед, който също бе сред участниците във форума, представи анализ за влиянието на принудителното изселване през 1989 г. върху религиозната идентичност на българските турци. Той подчерта, че Главно мюфтийство се натъква на редица проблеми, които са резултат от „възродителния процес“ и последвалото го експулсиране на част от турците от България, които на 11 януари 2012 г. са определени от Народното събрание като „престъпление без давност“ и „форма на етническо прочистване“.

ПРОБЛЕМИ НА МЮСЮЛМАНИТЕ В БЪЛГАРИЯ, ПРЕДСТАВЕНИ ПРЕД ОССЕ

Мюсюлманско изповедание в България взе участие в годишната конференция по човешкото измерение на ОССЕ във Варшава на 16–27 септември 2019 г. Представителят на Мюсюлманско изповедание г-н Хайри Емин от отдел „Международен“ на Главно мюфтийство в своето изказване подчерта, че нарастващата ислямофобия, словото на омразата и увеличаващият се брой нападения над мюсюлмански храмове и хора на етническа и религиозна основа е сериозен проблем за сигурността на мюсюлманите в страната. Засегнат бе и въпросът с реституцията на вакъфските имоти на Изповеданието, които бяха одържавени по време на тоталитарния режим, както и препятствията за изграждането на молитвени домове в общини, където има остра нужда.